

DE

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije, glavni urednik: Vojko Černelč, odgovorni urednik: Bojan Samarin

DELAVSKA ENOTNOST Št. 34 — leto XXXVII

Vse preveč še zamujamo pri usklajevanju samoupravne zakonodaje z določili zakona o združenem delu

Bodimo hitrejši, vendar temeljiti

Preberite na četrti strani

Z delovnih obiskov predsednika RS ZSS Vinka Hafnerja v slovenskih občinah

Razpeti med voljo in možnostmi

Preberite na tretji strani

Foto: Joco Žnidaršič

V sredo, 30. avgusta, je prispel na obisk v Slovenijo predsednik republike tovariš Tito. Vzdož vse poti od Kopra do Brda pri Kranju, kjer je najljubšega gosta pričakala družba naših najvidnejših predstavnikov, so tovariša Tita pozdravljale množice krajanov. Predsednik Tito se mudi na krajšem oddihu na Brdu pri Kranju.

Kujmo novo vlogo sindikata in nove odnose v družbi

Marjan Horvat

Slovenski in zvezni kongres Zveze sindikatov sta pred durmi. Ta čas tečejo javne razprave o kongresnih dokumentih v osnovnih organizacijah sindikata. Tudi delegati se pripravljajo na razprave na kongresih, kar vse po svoje dokazuje, da so bili dokumenti dobro sprejeti v javni razpravi.

Minuli teden smo se pogovarjali s štirimi delegati za kongresa.

Vsi so menili, da so gradiva dobro pripravljena, čeprav jim ponekod kaže dodati še ostrine. Pri tem pa delegati izhajajo seveda iz poznavanja razmer v svojih delovnih okoljih ter v svojih občinah. Predkongresni pomenek smo pripravili z Francem Drašlerjem iz vrhniškega Lika, ki bo sodeloval pri delu 9. kongresa ZSS, Jožetom Sojerjem, sekretarjem občinskega komiteja ZK

Vrhnika, delegatom za 8. kongres ZSJ, Janezom Čiričem iz ljubljanske Tobačne tovarne, delegatom za slovenski kongres ZS in Vido Smrekarjevo iz ljubljanske Angore, delegatko za 8. kongres ZSJ. Več na peti strani.

Predkongresna razmišljanja

Sindikalna aktivnost je politično delo

Matjaž Vizjak

»Naši delavci pravijo, da vedo za sindikat, ko plačujejo članarino, in čutijo sindikat, ko gredo dvakrat na leto z njim na izlet.«

Ugotovitev je nedvoumna, kritična in ostra — povedana pa je bila javno, na pogovoru sindikalnih in vodstvenih delavcev Železarne Ravne s predsednikom republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije Vinkom Hafnerjem, zato zasluži javni odgovor, ne nazadnje tudi zato, ker je, zamolčana sicer, prisotna še kje. Tudi odgovor predsednika osnovne organizacije sindikata Bojanu Lesjaku, ki je ugotovitev izrekel, je bil nedvoumen in jasen: prav je, da sindikat organizira tudi izlete, skrbi tudi za ozimnico in se ukvarja z organizacijo rekreacije in drugih oblik družbeno koristnega preživljanja prostega časa delavcev, toda podarek je na besedi »tudi« — težišče pa mora biti na političnem delu, saj je sindikat družbeno-politična razredna organizacija delavcev.

Ugotovitev Bojana Lesjaka je brzkone točna — pa tudi če ne bi bila povsem točna za njegovo temeljno organizacijo združenega dela, marsikje, žal, še drži. Kakšen sindikat in koliko sindikata imamo, je odvisno od nas samih,

od vsakega delavca posebej in nas vseh skupaj.

Gradivo za bližnja sindikalna kongresa je plod resnega, politično odgovornega in strokovno pretehtanega dela vrste sindikalnih političnih delavcev in strokovnih sodelavcev. Jasno, da s tem vsebine gradiva ne dvigamo nad dvom, nasprotno, gradivo je lahko samo podlaga, ki polno zaživi šele, ko postane last, če že ne vseh, pa vsaj večine delavcev. Gradivo seveda ni popolno, je pa gotovo dobra podlaga za javno razpravo. Tudi najboljša gradivo in najboljši kongres sta lahko le trenutek — le dejanje — šele sprotno izvajanje dogovorjenih smeri, stalno dopolnjevanje in prilagajanje potrebam mu daje pečat življenja in vrednost.

Na tem sestanku smo iz ust Bojana Lesjaka slišali še eno ugotovitev: »Letos sem prvič doživel, da je prišel k meni predsednik sindikalne konference in me vprašal, kakšne pripombe imamo delavci naše temeljne organizacije na predlagano gradivo — doslej smo bili navajeni, da smo od zgoraj dobivali direktive, mi spodaj pa smo jih uresničevali, kakor smo vedeli in znali.«

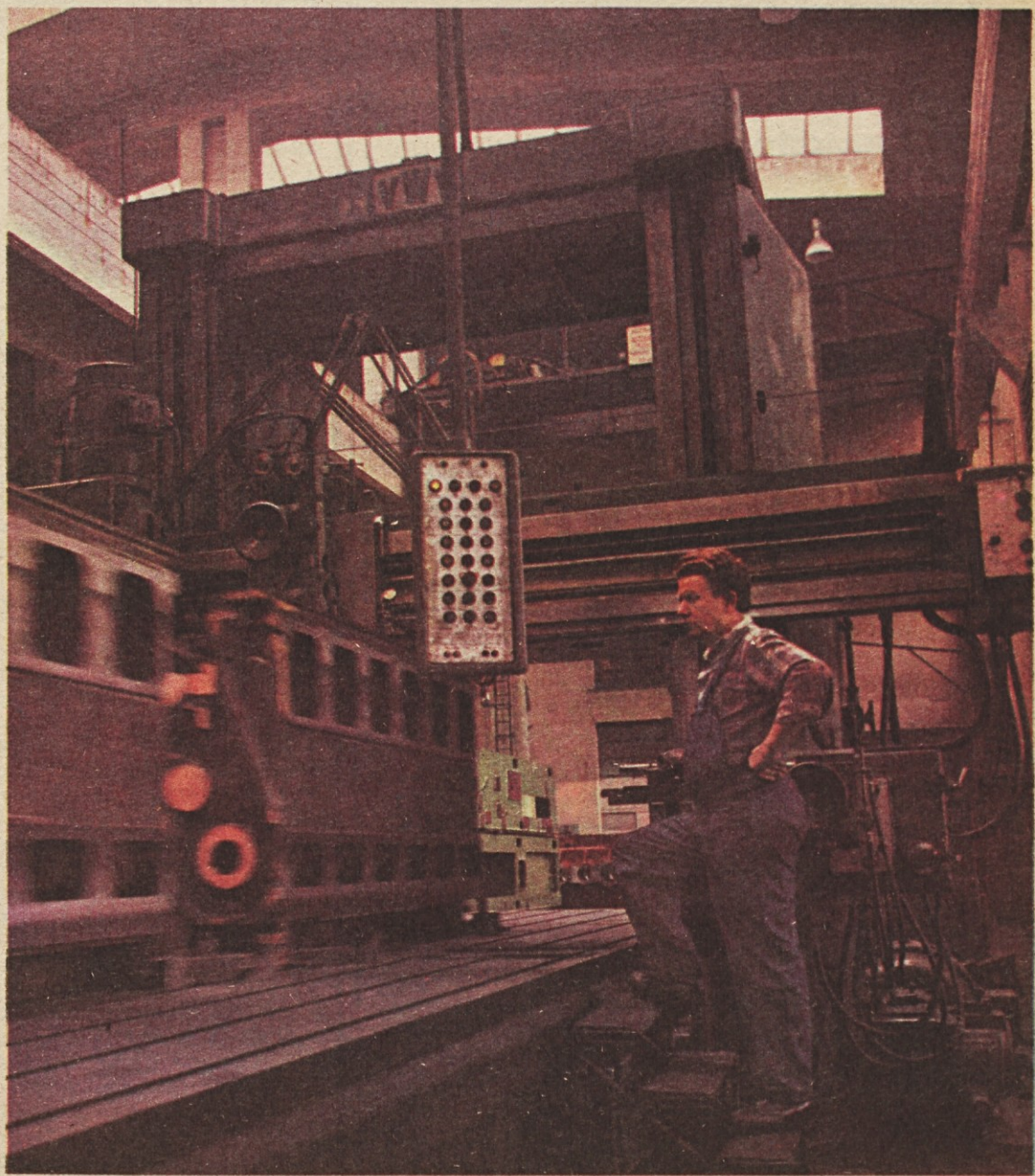
Če je bila prva trditev težka, takšna, da za trenutek omaje še vnetega aktivista, ki je na podlagi

lastnega dela in aktivnosti prepričan, da je sindikat vedno in povsod enako učinkovit, kot je sam prizadeven, druga vliva pogum, da nadaljujemo z delom — vendar vsi! Sindikat je učinkovit in uživa ugled med delavci povsod tam, kjer izraža in zastopa njihove pristne interese, kjer pa izraža brezosebna stališča ali celo ponavlja trditve tistih, ki so se dvignili nad delavce in se pogospodili, ga seveda nima.

Veliko težav je, res: ni se lahko spoprijemati že s stališči, ki se od dogovorjenih ločijo v podrobnostih. Še teže je z razčiščevanjem, če so stališča nasprotna družbeno sprejeti smeri razvoja. Na uspeh je mogoče računati le, če so vsi delavci prepričani v pravilnost sprejete politike svoje organizacije.

V Ravnah ni vodstvu tovarne nihče očital, da ovira sindikat. Očitno pa je, da delavci, pa ne samo v eni temeljni organizaciji Železarne Ravne, sindikata ne poznajo. Tu je seveda mogoča samo ena pot: pot med delavce, razlagati, prepričevati, prisluhniti predlogom — predvsem pa biti moramo močni v lastnem prepričanju, da gradimo resnične, človeka vredne družbenoekonomske odnose — naš samoupravni socializem!

Foto: A. Ulaga

Utrinek iz Litostroja — obdelava ohišja dizel motorja na skobelno-rezkalnem stroju. Več o gospodarjenju in prizadevanjih tega delovnega kolektiva na 7. strani.

Skrb sindikata za dobro gospodarjenje v kobariškem TIKU

Suša je, treba bo zalivati

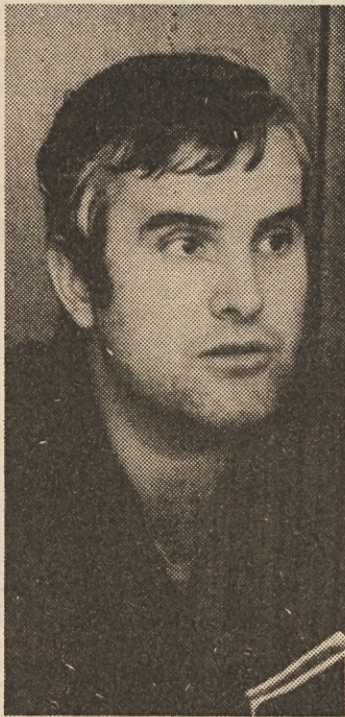
Ciril Brajer,
Ivo Kuljaj

Deveti kongres zveze sindikatov je pred vrati in po vsej naši republici ta čas sindikalni delavci ugotavljajo, kaj so v minulem obdobju storili in kakšne naloge so pred njimi. Med našim obiskom na Tolminskem smo opazili, da je v prenekatem delovnem okolju sindikat že zelo blizu začrtanim ciljem, vendarle pa bodo morali ponekod storiti še mnogo. V kobariški delovni organizaciji »TIK« smo se z Ladom Likarjem, predsednikom sindikalne organizacije pogovarjali predvsem o tem, kako v sindikatu skrbijo za dobro gospodarjenje.

— V pomenku na občinskem svetu Zveze sindikatov vaše občine smo med drugim tudi zvedeli, da posveča sindikat vse večjo pozornost tudi gospodarjenju. Kaj ste na tem področju storili vi?

»Predsednik sindikalne organizacije sem šele od letošnjega marca in vse bolj se zavedam, da so naloge sindikata zelo obsežne. Težko funkcijo sem sprejel, ki zahteva veliko dela in to v prostem času. Saj veste, delavci ne gledajo lepo, če sestankujemo v delovnem času. Do zdaj je naš sindikat veliko storil za razmah športnorekreativne dejavnosti, drugače pa imam občutek, da ni kaj dosti delal. Zdaj delamo, trudimo se, skušamo rešiti nekaj socialnih primerov — še vedno pa ne bi mogel reči, da se je kaj bistveno premaknilo. Sindikalna organizacija pri nas še ni zaživela, kot si želimo.

— Načelnih izjav o delu sindikata je veliko. Povejte nam, s

Lado Likar: »Še mnogo stvari bo treba postoriti, da bo naš sindikat tak, kot si želimo.«

čim konkretno se ukvarjate pri vas?

»Razdelili smo si delovna področja. Eden se ukvarja z zimskim športom, drugi z letnim, imamo kulturnega animatorja...«

— Nas zanima gospodarjenje. Katera vprašanja s tega področja sta premelevali v vašem sindikatu?

»Moram priznati, da je ta naloga sindikata pri nas le še na papirju. Z našim delegatom sva šla

na občinski sindikalni svet k sekretarju, da bi dobila napotke, kako pritegniti delavce k reševanju teh vprašanj. Poglejte, že z razpravo o kongresnih gradivih smo v zaostanku. S tem na zbor delovnih ljudi nočemo, saj se je po naših izkušnjah še vsak spremenil v »piknik«. Učimo se in skušamo najti ustreznejši način.

»Še vedno smo pri gospodarjenju. Kaj stori vaš sindikat, če se, denimo, v delovnem procesu nekaj zatakne?

»Pripravljamo se, da bi »Tik« organizirali v tri TOZD. Njihove zasnove so zdaj delovne enote in če pride do kakšnih težav, vodstvo delovne enote pač skliče sestanek.

— Kaj pa delavci, ali sami kdaj zahtevajo sestanek — na koga se obrnejo in o čem hočejo razpravljati?

»Ja, tudi to se je že zgodilo — če je šlo za nagrajevanje. Ni še dolgo, kar so tak sestanek zahtevali — in ker je bil ob devetih namesto ob sedmih, so se že začeli širiti glasovi o prekinitvi dela. Del krivde za to pade tudi na našo sindikalno organizacijo, za kar smo dobili tudi »črno piko« od občinskega sveta Zveze sindikatov.

— Pa vendar, delavce menda v pisanem mozaiku gospodarskih vprašanj ne zanima zgolj nagrajevanje?

»Ne bom govoril nasploh. Sem orodjar v delovni enoti za napredek in razvoj in osebno menim, da se moji sodelavci zanimajo tudi za druge stvari, toda kje in kako to zanimanje izražajo, je vprašanje. V sindikatu ne!

— Polletno poslovno bilanco

ste že zaključili. Kakšno oceno je o njej izrekel sindikat? Gradite tudi nove tovarniške prostore, kako sindikat spremlja to naložbo?

»Bilanca je zaključena, sindikat jo še ni pregledal, mislim pa, da jo bo moral, saj jo bo treba primerjati z lansko. Kar pa zadeva našo naložbo, moram povedati, da je za nas bistvenega pomena. Omogočila nam bo novo tehnologijo, saj so ob stari pripombe na kakovost naših izdelkov vse številnejše. Podatki o naložbi so dostopni vsem, vendar sindikat ne preverja, saj zaupamo strokovnjaku, ki se s tem ukvarja.

— Kako pa vaš sindikat sodeluje s samoupravnimi in poslovnimi organi, ali in kako lahko vpliva na njihove sklepe?

»Kajpak sindikat lahko sodeluje z vsemi samoupravnimi in drugimi organi, vendar v času mojega predsednikovanja za kaj takšnega ni bilo potrebe.

— Ste prepričani? Je obveščeno v vašem kolektivu takšna, da to lahko zagotovo trdite?

»Pa ste me zasačili«, je priznal Tikov predsednik sindikata. »Obveščeno je pri nas prej slaba kot dobra. Nikakor nam ne uspe najti pravega načina, da bi delavce o vsem, kar se pri nas pomembnega zgodi, pravočasno obvestili. Tudi bilten smo opustili, ker ni bilo ne ljudi ne denarja, da bi lahko informacije pravočasno zbrali in jih posredovali delavcem. V »Tiku« nas dela več kot 500 in za dobro obveščanje bi potrebovali vsaj nekaj profesionalcev — zdaj pa vse to leži na tajnici sekretarja samoupravnih organov.«

Zavzeto soočanje

O javni razpravi o kongresnih dokumentih v ljubljanski občini Vič-Rudnik

Marjan Horvat

V ljubljanski občini Vič-Rudnik so se zavzeto lotili javne razprave o osnutkih za slovenski in zvezni kongres zveze sindikatov. Ta čas teče razprava v sindikalnih skupinah osnovnih organizacij, v prihodnjem tednu pa bodo spregovorili o dokumentih na ravni sindikalnih konferenc in izvršnih odborov sindikata. V občinskem svetu ZS so nam zadržali, da bodo v vseh osnovnih organizacijah sindikata »obdelali« vsa vprašanja, ki zadevajo prihodnjo naravnost sindikalne politične dejavnosti, vendar bodo ti spleti vprašanj »popoprani« z aktualnimi, perečimi in morebiti v tistih okoljih, kjer še obstajajo dileme pri uveljavljanju novih družbenoekonomskih odnosov in nove samoupravne organiziranosti, tudi konkretnimi rešitvami.

Predsednik občinskega sveta ZS Janez Čebulj nam je med drugim dejal, da skorajda v vseh osnovnih organizacijah sindikata želijo spregovoriti predvsem o vlogi sindikata in drugih subjektivnih sil pri uveljavljanju novih družbenoekonomskih odnosov. »To kajpak ni narobe« je nadaljeval, »vendar pa moramo to problematiko zgrabiti s tistega konca, ko bodo delavci sami rekli, kaj je prav, kaj ni in kje so ovire, da novi samoupravni odnosi prepročasi dobivajo domovinsko pravico. Najhitreje bi se tega vprašanja rešili z »predavnji« vodilnih in vodstvenih delavcev, morebiti tudi delavci iz strokovnih služb. Tega pa imamo dovolj, jasne so teoretične in idejne postavke dohodkovnih odnosov in samoupravne organi-

ziranosti. V občinskem vodstvu sindikata želimo spodbuditi javno ljenjsko razpravo o tem, kaj zakaj in kje so ovire za hitro napredek na tem področju.

Z osnutki kongresnih dokumentov moramo seznaniti delavce. Tej resnici navkljub se je v občinskem svetu Vič-Rudnik zavedajo, pa so v največjih organizacijah združevali dela organizirali tudi specialne razprave o posameznih segmentih kongresnih dokumentov. Hotenja, zapisane misli smeri politične akcije bodo soočili s konkretnimi razpravi v delovnih okoljih in v občini in na tej osnovi tudi zgradili osnove za politično dejavnost osnovnih in občinskih organizacij zveze sindikatov.

Javna razprava v osnovnih organizacijah sindikata mora biti zaključena v prihodnjem tednu. V sredini septembra pa bodo »sesteli« predloge, soočili predlagane akcijske programe sindikata v občini z rezultati javne razprave in se kajpak tudi dogovorili z delegati o tistem, kar bo poudarili na kongresnih mor-

Seja sekretariata
predsedstva RS ZSS

Aktualnosti na rešet

Sekretariat predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije se je v ponedeljek sešel na svoji prvi seji po počitnicah in uvodoma prisluhnil poročilu predsednika Vinka Hafnerja o obiskih na terenu, ki jih je opravil te dni. Vinko Hafner je poudaril, da so pogovori na občinskih svetih zveze sindikatov pokazali, da naraščata družbeni ugled in vloga sindikata, nedavna reorganizacija sindikatov Slovenije pa je, kot so potrdili obiski v OZD, prispevala k utrditvi vloge osnovnih organizacij sindikata, ki so temeljna celica sindikalnega povezovanja in dela.

V nadaljevanju seje sekretariata predsedstva RS ZSS so podprli predlog za podaljšanje veljavnosti družbenega dogovora o upoštevanju osebnega dohodka, doseženega v delu preko polnega delovnega časa v premogovnikih, za izračun pokojninske osnove in osnove za nadomestilo osebnega dohodka iz zdravstvenega varstva, ki mu je potekla veljavnost. V zvezi z bližnjim kongresom Zveze sindikatov Slovenije, ki bo 25. in 26. oktobra v Mariboru, pa je sekretariat predsedstva RS ZSS podrobneje opredelil posamezne naloge in določil roke. S tem v zvezi so se med drugim dogovorili, da bo o celotnem kongresnem gradivu predvidoma 21. septembra sklepal republiški svet Zveze sindikatov Slovenije.

M. V.

NOVICE IZ ORGANIZACIJ

ISKRA, Kranj

Katera področja niso »mladinska«!?

V zadnji »Iskri« — glasilo delavcev SOZD Iskra — smo zasledili med drugim tudi sestavek z naslovom »Mladi in sindikat«. V njem so zapisali, da z delom mladincev v sindikatu v večini delovnih organizacij ne morejo biti zadovoljni. Poudarjajo, da se mladi zvečne vključujejo v delo izvršnih odborov sindikatov ter da mladinske organizacije o njihovem delu niso seznanjene. Ugotavljajo, da je vzrok za takšno stanje več, situacija pa je najslabša tam, kjer se je mladina organizirala pred kratkim. Da pa bo mera polna, so tudi zapisali, da v nekaterih okoljih posameznikom ali njihovim skupinam ni povšeči uveljavljanje mladih na tistih področjih delovanja, ki po njihovem mnenju niso »mladinska«. Poleg tega pa veljajo zapisane kritike tudi mladinskim delegatom, ki nevestno opravljajo svoje delo. Gre namreč za področje informiranja, kjer strokovne službe dostikrat ne posredujejo potrebnih informacij

mladinskim organizacijam, čeravno so te informacije (analize in podobno), dostopne sindikalni organizaciji. Rešitev problema vidijo v skupnih informacijah, ki naj bi jih dobila tako mladina kot sindikat. Člani obeh organizacij naj bi potlej na skupnih sejah obravnavali posamezna vprašanja. Dogaja pa se, da mladi premalo koristijo tak način dela in nastopajo neorganizirano, kar se po kongresih ne bi smelo več dogajati.

INGRAD, Celje

Zdaj je čas...

Kot so zapisali v »Ingradu« — glasilo delovnega kolektiva Ingrad Celje — so mladi v tem kolektivu nedavno tega na seji predsedstva sprejeli sklep, da se aktivno vključijo v javno razpravo o predkongresnih gradivih. Poudarjajo, da se dobro zavedajo zahtevne naloge in vedo, da je prav zdaj tisti čas, ko lahko spregovorijo in ocenijo dosedanje štiriletno medkongresno obdobje ter popravijo vse tisto, kar ni bilo dobro. Ugotavljajo tudi, da bi morali na kongresu končno spregovoriti o težavah mladih v gradbeništvu. Teh kajpak ni malo, zategadelj mladi v Ingradu pozivajo tudi vse svoje vrstnike v panogi, da se dobro pripravijo na kongres, kajti le tako bodo lahko začrtali uspešno pot njihovega prihodnjega delovanja.

MEBLO, Nova Gorica

Vendarle premiki

Nedavno tega so v sindikalni organizaciji TOZD »Iverka« govorili med drugim tudi o sanacijskem programu, ki so ga v tej organizaciji izdelali in ki bo lanski izgubi. Ugotovili so, da program temelji na boljše izkoriščenju proizvodnih zmogljivosti, izboljšani kakovosti in postopnem uvajanju dopolnilnega programa. Navzlic 30 milijonov dinarjev izgub, kolikor so imeli v TOZD v prvem letošnjem polletju, pa ugotavljajo, da so proizvodnji vendarle dosegli določene pozitivne premike. Izboljšali so izkoriščenost strojev, kakovost iverk in zmanjšali kup odpadkov. Rezultat tega je za 10 odstotkov večji obseg proizvodnje v primerjavi z enakim obdobjem lani, hkrati pa tudi za 12 odstotkov večja prodaja na domačem trgu in za 16 odstotkov na tujem. V sklopu dopolnilnega programa pa že poskusno obravnavajo tuje nova linija za izdelovanje oplemenitenih iverk, ki bo izdelana v enem pol meseca že začeli dobrih cen iverk leta 1980 odpravili izgube.

Pripravi: L. K.

V DRUŽBOSLOVNI ZBIRKI DELAVSKE ENOTNOSTI JE PRAVKAR IZŠLA NOVA KNJIGA:

Dr. Cveta Mlakar:

Ekonomski problemi naše graditve socializma

Naši ekonomski problemi terjajo vse več teoretičnih analiz in seveda ustreznih praktičnih rešitev...

Napori avtorice, ki je sicer redna profesorica za področje politične ekonomije na Ekonomski fakulteti Borisa Kidriča v Ljubljani, so usmerjeni v to, da pride do konkretne uporabnosti znanstvenih ugotovitev za našo družbenoekonomsko prakso...

Avtorica je knjigo razdelila na štiri dele, ki obravnavajo:

- Tržno gospodarstvo v socialističnih samoupravnih odnosih
- Družbeno reprodukcijski proces
- Gradbene in mestne rente v komunalnem gospodarstvu
- Vprašanja meščanske in marksistične teorije cen

Problematika, ki jo knjiga obravnava, je tako aktualna, da jo priporočamo prav vsem, zlasti vsem delegatom združenega dela, kot tudi vsem družbenopolitičnim delavcem in vsem, ki se poklicno ukvarjajo z ekonomskimi odnosi v naši socialistični samoupravni družbi.

Obseg 336 strani, vezano v platno, ščitni ovitek, cena 250 din.

SKUPNA IZDAJA ZALOŽB MLADINSKA KNJIGA IN DELAVSKE ENOTNOST

NAROČILNICA

Nepreklicno naročam pri ČGP Delo — TOZD DELAVSKE ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, ... izvodov knjige dr. Cvete Mlakar: **EKONOMSKI PROBLEMI NAŠE GRADITVE SOCIALIZMA**

Knjige nam pošljite na naslov: .....

(ulica, poštna št., kraj)

Naročeno, dne, kraj: .....

Zig

(čitljiv podpis naročnika)

Z delovnih obiskov predsednika RS ZSS Vinka Hafnerja v Kopru, na Ravnah in Mežici

Razpeti med voljo in možnostmi

Damjan Križnik

Predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije Vinko Hafner je prejšnji teden nadaljeval z delovnimi obiski po slovenskih občinah. V četrtek je skupaj s sekretarjem sekretariata predsedstva RS ZSS Ivanom Godcem obiskal Koper, kjer se je pogovarjal s člani predsedstva občinskega sveta ZSS, nato pa si je ogledal Tomos in se z njegovimi sindikalnimi in vodstvenimi delavci pogovarjal o položaju njihove delovne organizacije. Že naslednji dan pa se je Vinko Hafner napotil na Koroško, kjer je s sekretarjem republiškega odbora sindikata delavcev kovinske industrije Slovenije Srečkom Mlinaričem obiskal ravnarsko Železarno in mežiški rudnik, popoldne pa se je pogovarjal še z občinskimi sindikalnimi funkcionarji.

Osrednji del pogovora na Obs ZSS Koper je bil namenjen obravnavi sindikalnih vprašanj, predvsem pripravam na 9. kongres ZSS in 8. kongres ZSJ, s tem v zvezi pa še posebej sklepom letnih občinskih zborov osnovnih organizacij sindikata v koprski občini, pripombam k predlogu kongresnih dokumentov ter novi sindikalni organiziranosti (več o tem smo v DE že poročali). Pogovor je vodil predsednik Obs ZSS Koper Boris Kralj.

Odnos med Tomosom in Cimom ni »normalen«

»Počasen sem, da ste mi povetili tolikšno pozornost, vendar moram reči, da mora biti zato naš pogovor toliko bolj odgovoren, pa čeprav bo enostranski, ker boste v glavnem pač vi govorili.« S temi besedami je, potem ko si je v spremstvu svojih sodelavcev ogledal proizvodne prostore, Vinko Hafner nagovoril zbrane vodstvene in družbenopolitične funkcionarje delovne organizacije Tomos. Nato mu je predsednik konference OOS tovarniš Jamnik na kratko predstavil njihovo delovno organizacijo. Povedal je, da je v Tomosu zaposlenih 2798 ljudi, ki združujejo delo in sredstva v sedmih TOZD, osma pa je v Brežicah. Delavci so razdeljeni v 67 delovnih skupin, sindikalnih pa je nekoliko manj — 45. Vsaka TOZD ima svojo OOS, njihovi predsedniki in nekateri člani pa sestavljajo 21-člansko predsedstvo konference. Dolej se je sindikalna organizacija v Tomosu največ ukvarjala z oblikovanjem in sprejemanjem pomagal pa je tudi socialno ogroženim delavcem, reševala stanovanjsko problematiko in skrbela za šport in rekreacijo zaposlenih. S tem v zvezi se je sekretar sekretariata predsedstva ZSS Ivan Godec pozanimal, pri odločanju o pomembnih vprašanjih. Odgovorili so mu, OOS predvsem na ravni izvršnih odborov, le v »motornih kolektivih« pa tudi prek sindikalnih skupin, torej tako, kot bi sindikat naj delal povsod.

Na željo predsednika RS ZSS Tomosa Marko Štokin orisal razvojne možnosti te koprke delovne organizacije. Program, ki narekuje izdelovanje mopedov, jev je po njegovih besedah že tradicionalen, ima pa dve slabosti, ki je izrazito sezonski po eni strani, po drugi pa njihovi proizvodi spadajo v paleta trajnejših dobrin. Zato se v Kopru zavedajo, da morajo še bolj razviti mednarodno menjavo. V ta

namen so sklenili tri mednarodne kooperacije (s švedsko in dvema italijanskima tvrdkama), s katerimi bodo povečali izvoz, uvoz pa zmanjšali, na Nizozemskem in v Gani pa že imajo skupni tvrdki. Da pa bi še bolj povečali menjavo z Italijo, nameravajo s tamkajšnjimi partnerji ustanoviti skupno podjetje. Predvsem z izvenkrmnimi motorji so na mednarodnem tržišču dosegli velik uspeh, zato nameravajo prav na tem področju še povečati proizvodnjo. Uspešno sodelujejo tudi z ljubljanskim Rogom, s katerim so se dogovorili za skupno vlaganje v njihov program, je pa še precej organizacij združenega dela, ki bi sodelovale s Tomosom, tako da že obstajajo možnosti za SOZD. Znotraj delovne organizacije so osnova za dohodkovne odnose skupni končni proizvodi. Obračun temelji na podlagi samoupravno sprejetega plana in kalkulacij, ki od tod izvirajo. S takim načinom so začeli 1. julija lani, zato bo učinkovitost takega sistema znana šele po letošnjih obračunih. So pa tri akte že popravili. Predvsem bolj ažurno planiranje jim manjka, kajti sproti ne morejo dovolj natančno obračunavati odnosov med tremi TOZD v fazi proizvodnje. Z drugimi TOZD so odnosi na osnovi dohodka, ne pa še na osnovi skupnega prihodka, ker še nimajo skupnih osnov. S trgovino nameravajo vzpostaviti dohodkovne odnose s preciznejšo delitvijo dela.

Vinka Hafnerja je po tem poročilu še posebej zanimalo, kakšen je odnos med Tomosom in Cimom. Direktor mu je odgovoril, da ni normalen, če ga gledamo skozi prizmo ustave in zakona o združenem delu, da ni deloven, ampak rentniški. Tako po njegovem mnenju obstajata le dve poti: da Cimom vrne Tomosu sredstva ali pa da se dogovorijo za skupni program. Po direktorjevih besedah Cimom ne kaže interesa, da bi se združil v SOZD, ki bi tako proizvajal vse od kolesa do avtomobila, pač pa ostaja pri starem, na kar vpliva tudi Citroen.

Ravenski jeklarji uspešnejši

V petek je predsednik RS ZSS Vinko Hafner v spremstvu Srečka Mlinariča, sekretarja republiškega odbora sindikata delavcev kovinske industrije Slovenije, obiskal Koroško. V ravenski Železarni so ga pričakali vodstveni delavci in predsedniki izvršnih odborov vseh osnovnih organizacij sindikata, »ker so pač želeli videti svojega predsednika«. V razgovoru, ki je minil v vedrem ozračju, je Janez Žnidar, ravnatelj delovne skupine za gospodarjenje, najprej seznanil gosta z letošnjimi polletnimi gospodarskimi rezultati. Železarji so bili letos uspešnejši kot v istem obdobju lani, saj so izdelali za 1,2 odstotka jekla več, kar za pet odstotkov več pa so ga izvozili. Pri petih odstotkih več zaposlenih so letos ustvarili 16 odstotkov celotnega prihodka (6 milijard 106 milijonov) več kot lani, in kar za 63 odstotkov več dohodka. Pri tem je seveda treba poudariti, da je tolikšen rezultat posledica lanskoletnih faktor, ki so jim jih šele sedaj izplačali, vseeno pa so ustvarili za 57 odstotkov več čistega dohodka kot v lanskih šestih mesecih. Osebnih dohodki zaposlenih so se povečali za 18 odstotkov, tako da sedaj znašajo povprečno 5600 dinarjev. Žnidar je še povedal, da imajo v načrtu še tri velike

Med pogovorom Vinka Hafnerja s sindikalnimi in vodstvenimi delavci mežiškega rudnika

projekte (modernizacija jeklarne in kovačnice ter izgradnja novega obrata jeklolivarne) in nekaj manjših investicij v mehansko obdelavo. Da bi bila informacija še popolnejša, je Gregor Klančnik povedal, kolikšen je delež Raven znotraj SOZD Slovenske železarne. Železarji so letos v Sloveniji izdelali 401.000 ton jekla, kar je za en odstotek več kot v istem obdobju lani, dosegli pa so na največjo realizacijo doslej — pet milijard 177 milijonov dinarjev. Ravenska železarna je imela po blagovni proizvodnji 17,3 odstotka deleža vseh slovenskih železarn, v jeklu 16 odstotkov, v realizaciji 26 odstotkov, pri številu zaposlenih 28 odstotkov, pri davkih 47 odstotkov, v izvozu pa kar 48,3 odstotka.

Predsednik komisije za izvajanje zakona o združenem delu Adi Ciglar je gostom povedal, da so se predlansko jesen organizirali v 11 proizvodnih TOZD, v štiri spremljajoče, v pet delovnih skupnosti in tri delovne skupnosti skupnih služb. Lani se je k Železarni priključilo še »Kovinarstvo« iz Ljubnega. Dodal je še, da bodo do konca leta dokončno uredili dohodkovne odnose in dopolnili nekatere interne akte, pa čeprav pri tem po programu, ki so si ga zastavili, kasnije že mesec dni.

O organiziranosti in delu sindikalne organizacije je goste seznanil Edo Kričej, predsednik konference OOS. Povedal je, da je 4986 delavcev povezanih v 27 osnovnih organizacij sindikata, izmed katerih sta dve v dislocira-

nih obratih. V vseh teh OOS je 300 delavcev neposredno angažiranih v sindikalnih aktivnostih. Na ravni delovne organizacije se te OOS povezujejo v konferenco, ta pa ima šest komisij. Ta hip se sindikalni aktivisti seveda največ ukvarjajo s kongresnimi dokumenti, kajti po razpravah v OOS bo 5. oktobra javna razprava na ravni delovne organizacije.

Vinko Hafner, ki je Ravne obiskal prvič po desetih letih, je bil zadovoljen z razvojem kraja in Železarne, sindikalnim delavcem pa je povedal, da mora biti njihova osnovna naloga, napraviti iz meznega delavca resničnega gospodarja. »Če sindikat tega ne bo storil, potem svoje naloge ne bo opravil,« je povedal in dodal, da želi, da bi bil bližnji kongres ZSS resnično kongres delavcev, ne pa sindikalnih funkcionarjev. Prav od tega je odvisen njegov uspeh.

Mežiški rudarji potrebujejo denar za raziskave

Potem ko si je ogledal ravnarsko Železarno, se je predsednik RS ZSS Vinko Hafner s sodelavcem Srečkom Mlinaričem odpravil v Mežico, kjer se je dlje časa zadržal v pogovoru z rudniškimi vodstvenimi in sindikalnimi delavci. Drago Krištof, vodja splošnega sektorja, ga je najprej seznanil s problemi gospodarjenja tega 2200-članskega delovnega kolektiva, združenega v desetih TOZD. Izguba dveh TOZD (Rudarski obrati in Separacija), katerih dejavnost je

pridobivanje in primarna predelava svinca in cinka in ki je ostale TOZD v delovni organizaciji niso mogle solidarno pokriti, je bila povod, da so pričeli januarja letos s široko aktivnostjo, ki je bila sprva usmerjena samo v razreševanje gospodarske problematike, pozneje pa so jo razširili tako, da so opredelili osnovne cilje na vseh področjih gospodarjenja, razvoja in organiziranja. Celotni prihodek delovne organizacije je lani znašal 1.295.624.000 dinarjev in je v zadnjih petih letih naraščal po stopnji 38,3 odstotka letno, sredstev so porabili za 1.004.988.000 dinarjev in so naraščala 45-odstotno, dohodek pa je tako znašal 257.046.000 dinarjev in je naraščal po stopnji 26 odstotkov v zadnjih petih letih. Dve TOZD sta lansko leto poslovali z izgubo. V TOZD Rudarski obrati je ta znašala 34.665.460 dinarjev, v TOZD Separacija pa 2.905.660 dinarjev. Izguba se v teh dveh TOZD ni pojavila prvič, saj je za področje pridobivanja in primarne obdelave svinca in cinka že ves čas značilno, da poslovanje ni zagotavljalo minimalne akumulacije in skladov. Vendar pa so druge temeljne organizacije s svojo akumulacijo ustvarjale dovolj dohodka, da se problem pokrivanja izgube ni pojavljala izven meja delovne organizacije, razen v letu 1968. Ko so analizirali izgubo, so v mežiškem rudniku ugotovili: da je osnovni vzrok zanje sistemski, saj razmere, ki pogojujejo izgubo, niso omejene samo na njihovo delovno organizacijo, pač pa jih

Med ogledom proizvodnje v koprskem Tomosu

srečamo v pretežni večini rudarske dejavnosti; da so razmere pri primarni predelavi svinca in cinka v njihovi delovni organizaciji skozi nizko akumulacijo pogojevale nezadostna vlaganja v raziskave in s tem padec vsebnosti svinca in cinka v rudi; 3. da so vzroki izgube le v manjši meri posledica pomanjkljivosti na področju organizacije dela in tehnologije in jih z izboljšavami na tem področju ne morejo odpraviti. Tako so izdelali sanacijski program za obdobje 1978—1980, ki temelji na tehle bistvenih izhodiščih: intenziviranje rudarsko-geoloških raziskovalnih del z zagotovitvijo rednega financiranja teh del, uvedba optimalne proizvodnje rude, reorganizacija poslovanja, izboljšanje dohodkovnih odnosov v delovni organizaciji, izboljšanje strukture kadrov in uvedba stimulativnega sistema nagrajevanja. Ker je bila dilema, zapreti rudnik ali ne, je gospodarska zbornica Slovenije imenovala posebno komisijo z namenom, da bi ugotovila in ocenila pomen rudnega bogastva mežiškega rudnika za nacionalno ekonomijo. Komisija je ugotovila stanje zaloga A, B in C v višini 3.230.666 ton rude. Tako so na sestanku 12. maja letos, ki ga je sklical republiški odbor sindikata delavcev kovinske industrije sklenili, da se vprašanje obstoja oziroma eksploatacije rudnika ne more postavljati kot dilema, pač pa je treba iskati ustrezne poti za dolgoročno ekonomsko rešitev.

V letošnjih prvih šestih mesecih je imela delovna organizacija 686.554 dinarjev celotnega prihodka, 178.266 din dohodka in 27.425 din ostanka čistega dohodka. TOZD Rudarski obrati so poslovali z izgubo 10.421.000 dinarjev, TOZD Separacija pa z izgubo 100.000 dinarjev. Za raziskave, ki bi naj odgovorile na vsa vprašanja v zvezi z mežiškim rudnikom, bi do leta 1982 potrebovali 321 milijonov dinarjev, sami pa lahko zagotovijo eno četrtno. Raziskovalna skupnost Slovenije jim bo ponudila pomoč.

Predsednik RS ZSS Vinko Hafner je ob koncu svojega obiska v mežiškem rudniku opozoril vse zbrane vodstvene in sindikalne delavce, da morajo realizirati stvari, ki so za letos dogovorjene, hkrati pa kar najhitreje razmišljati, kako in kam naprej. »Odločitve morajo biti resne, čim manj čustvene in seveda dolgoročne, sicer bo denar, ki ga boste vložili v raziskave, vržen proč. Z njim pa bi lahko zgradili novo tovarno, ki bi dajala delo 500 delavcem, kolikor se jih pri vas še ukvarja z rudarstvom...«

Izteka se rok za uskladitev samoupravnih splošnih aktov z zakonom o združenem delu

Bodimo hitrejši, vendar temeljiti

Ivan Žužek

Zakon o združenem delu je v 660. členu obvezal temeljne in druge organizacije združenega dela, poslovne skupnosti in organizacije poslovnega združevanja, da najpozneje v dveh letih od uveljavitve zakona prilagodijo svoje samoupravne splošne akte določbam zakona. Prav zaradi tega je tudi zakon o delovnih razmerjih v 222. členu naložil delavcem temeljnih organizacij, da morajo svoja delovna razmerja in samoupravne splošne akte o delovnih razmerjih uskladiti z določbami tega zakona najpozneje do 11. 12. 1978. Tako se postavljeni rok izteka, številne temeljne organizacije pa še niso začele pripravljati osnutkov samoupravnega splošnega akta o delovnih razmerjih, to je pravilnika o delovnih razmerjih. Ob pripravah za sprejem novih samoupravnih splošnih aktov velja upoštevati dosedanje izkušnje sodišč združenega dela, ki pri svojem delu vsakodnevno uporabljajo samoupravne splošne akte temeljnih organizacij, ki se udeležujejo sporov. Sodišča namreč ne sodijo zgolj na podlagi ustave in zakonov, ampak tudi na podlagi samoupravnih splošnih aktov, kar izrecno določa 3. člen zveznega zakona o sodiščih združenega dela. Dosedanje izkušnje so pokazale, da je bilo samoupravno normiranje delovnih razmerij večkrat površno, šablonsko, neprilagojeno specifičnim razmerjem temeljne organizacije, zavoljo česar je prihajalo do številnih sporov, v katerih se je izkazalo, da so zahteve prizadetih delavcev za sodno varstvo utemeljene.

Pozornost velja že določbam o oglasu oziroma zapisu prostih del in nalog ter izbiri kandidatov

Samoupravni splošni akt mora predvideti, kdaj se objavi oglaš oziroma javni razpis del in nalog, kdo ga objavi in na kakšen način. Brez oglasa oziroma javnega razpisa se namreč sklone delovno razmerje le izjemoma. Izjeme so določene v zakonu in jih samoupravni splošni akt ne more razširjati. Zakon o združenem delu in zakon o delovnih razmerjih ne poznata prednosti za kandidata z višješolsko izobrazbo, kadar se za prosta dela in naloge predvideva alternativna šolska izobrazba. Zakon daje temeljni organizaciji povsem proste roke pri izbiri. Izbire ni treba opraviti, čeprav eden ali več kandidatov izpolnjuje razpisne pogoje. Če nihče od prijavljenih kandidatov ni izbran, je podan pogoj za sklenitev delovnega razmerja za določen čas, vendar največ za eno leto, z enim od prijavljenih kandidatov.

Poskusno delo naj bo izjema

Doslej so marsikje poskusno delo napačno pojmovali. Tudi delavec, ki je sprejet v delovno razmerje s pogojem poskusnega dela, je v delovnem razmerju z vsemi pravicami in obveznostmi in ne gre za morebitno »pogojno delovno razmerje«. Poskusno delo naj se predvidi samo za tiste primere, kjer je potrebno, da delavec pokaže svoje strokovne in druge, z delom pridobljene delovne zmožnosti. Če se to lahko ugotovi s poprejšnjim preizkusom, potem ni pogojev za uvedbo poskusnega dela. Zakon daje seveda prednost poprejšnjemu preizkusu, h kateremu se pritegujejo prijavljeni kandidati, ki seveda še niso v delovnem razmerju pri temeljni organizaciji. Ni dvoma, da je poskusno delo tudi za samega delavca težka obveznost, saj je nekaj mesecev v negotovosti glede izida poskusnega dela oziroma končne ocene. Samoupravni splošni akt

mora seveda opredeliti poskusno delo zelo natančno in posebej določiti:

— potek poskusnega dela, ob tem, da se predvidi, da strokovna komisija spremlja delavčovo delo,

— način in trajanje poskusnega dela, pri čemer je treba posebej paziti, da se rok trajanja ne prekorači,

— spremljanje in ocenjevanje uspešnosti tega dela. Ocena ne sme zadevati delavčovo disciplino ali odnos do sodelavcev, kar se pogosto dogaja, ampak se mora dotikati zgolj strokovnih in delovnih zmožnosti delavca. Prav zaradi napačnega pojmovanja poskusnega dela, ki ni dovolj natančno opredeljeno v samoupravnih splošnih aktih, so delavci, ki jim je zaradi negativne ocene poskusnega dela prenehalo delovno razmerje, najčesteje s svojimi zahtevki uspeli v sporih pred sodišči združenega dela. Posebej pa je tudi opozoriti na stališče Ustavnega sodišča SR Slovenije, ki je razveljavilo določbe samoupravnega splošnega akta, kolikor so se nanašale na poskusno delo, ker poskusnega dela niso urejale tako, kot je to predvideno po zakonu, to je popolno in natančno.

Razporeditve samo v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih

Samoupravni splošni akti so določbe o razporeditvah delavcev skoraj dobesedno povzemale po veljavnih zakonskih določbah. Zakon o združenem delu pa nalaga temeljnemu organizacijam, da določijo merila, po katerih se lahko delavca med trajanjem delovnega razmerja razporedi na delo, ki ustreza njegovi strokovni izobrazbi oziroma z delom pridobljeni delovni zmožnosti. Dosele ni bilo dileme o tem, kaj pomeni strokovna izobrazba in kako se izkazuje, pač pa nismo imeli opredelitve, kaj je to delovna zmožnost in kako se ugotavlja. Delovna zmožnost je po zakonu tista pridobljena strokovnost ter razvite spretnosti in psihofizične sposobnosti, ki si jih je delavec pridobil z delom in z izobraževanjem ob delu. Samoupravni splošni akt mora določiti način in postopek, po katerem se v temeljni organizaciji taka delavčeva delovna zmožnost ugotavlja. To je gotovo zelo zahtevna naloga, ki je v samoupravnih splošnih aktih ne bo lahko izpolniti, zlasti še, ker bo pozitivna ugotovitev praktično nadomeščala delavčovo pomanjkljivo strokovno izobrazbo. Delavec bo torej dokazoval svoje delovne sposobnosti v sami temeljni organizaciji, čeprav se ne bo mogel izkazati s pričevalom i verificirane vzgojne ustanove o doseženi stopnji strokovne izobrazbe. Taka ugotovitev delovne zmožnosti pa bo seveda upoštevala le za tisto temeljno organizacijo, v kateri se bo ugotavljala.

Večja pozornost odgovornosti za delovne obveznosti

Zakon o združenem delu je posebej poudaril potrebo po spoštovanju delovne discipline in odločitev, sprejetih v temeljni organizaciji. Do sedaj so se v samoupravnih splošnih aktih opredeljevale le lažje in hujše kršitve delovnih obveznosti. V novih samoupravnih splošnih aktih pa bo potrebno kršitve opredeliti takole:

a) Kršitve, za katere se sme izreči denarna kazen. Te kršitve sicer zakon o delovnih razmerjih natančno našteva, potrebno pa je določiti, za katere namene se uporabljajo sredstva, zbrana iz denarnih kazni. Velja omejitev,

da se ne smejo uporabljati za povečanje osebnih dohodkov.

b) Kršitve, za katere se lahko izreče najtežji ukrep — prenehanje delovnega razmerja. Zakon o delovnih razmerjih našteva številne primere takih hujših kršitev, medtem ko pozna zakon o združenem delu le kršitev neopravičenega izostanka z dela zaporedoma najmanj pet delovnih dni. Temeljne organizacije bodo upoštevale svoje specifične pogoje in določile tudi druge hujše kršitve delovnih obveznosti, za katere bo lahko disciplinska komisija izrekla ta ukrep.

c) Ostale hujše kršitve obveznosti. Številne kršitve delovnih obveznosti in sicer hujše, našteva že zakon o združenem delu, zato bo določba 194. člena tega zakona dobro izhodišče za opredeljevanje teh kršitev.

č) Lažje kršitve obveznosti bo prav tako potrebno določiti, zlasti še, ker se v samoupravnih splošnih aktih pogosto opredeljuje, da ponavljanje lažjih kršitev lahko preide v hujšo kršitev delovne obveznosti.

Omenjeno hujšo kršitev delovne obveznosti neopravičenega izostanka z dela zaporednih petih delovnih dni nekateri samoupravni sporazumi o združenju dela delavcev v temeljno organizacijo pojmujejo kot samovoljno zapustitev dela in razlog za prenehanje delovnega razmerja, kar bi ustrezalo določbi 100. člena nekdanj veljavnega temeljnega zakona o delovnih razmerjih. Opozoriti je potrebno, da zakon ne pozna samovoljne zapustitve dela kot razloga za prenehanje delovnega razmerja, zato ne moremo govoriti o avtomatizmu pri izrekanju ukrepa prenehanja delovnega razmerja, čeprav je delavec storil navedeno hujšo kršitev delovne obveznosti. Disciplinski postopek je torej obvezen tudi za tako kršitev delovne obveznosti in tudi ni nujno, da delavcu preneha delovno razmerje, saj se lahko izrečni ukrep pogojno odloži. Po 156. členu zakona o delovnih razmerjih bi lahko sklepali, da je prepuščeno samoupravnemu splošnemu aktu, ali bo prevzel inštitut pogojne odložitve ali ne. Dilema pa je odveč, če se upošteva določba 198. člena zakona o združenem delu, kajti samoupravni splošni akt določi le čas, za katerega se pogojno odloži izvršitev denarne kazni in prenehanje delovnega razmerja.

Kako se ugotavlja škoda?

Zakon o združenem delu zahteva, da se obstoj škode in okoliščine, v katerih je škoda nastala, koliko znaša in kdo jo je povzročil, ugotovi v temeljni organizaciji. Tako ugotavljanje pa zahteva, da samoupravni splošni akt določi:

— kateri organ je pristojen za izvedbo postopka,

— postopek oziroma način ugotavljanja obstoja in višine škode,

— roke, v katerih se mora postopek izvesti.

Res je, da zakon o delovnih razmerjih pojmuje določbe zakona o združenem delu, ki govorijo o odškodninski odgovornosti, nekoliko drugače, saj v 158. členu pooblašča temeljno organizacijo, da lahko uveljavlja odškodnino neposredno pred sodiščem združenega dela brez poprejšnjega postopka v temeljni organizaciji. Podobne določbe ne vsebuje noben drug zakon o delovnih razmerjih, zato sodišča združenega dela v drugih republikah ne obravnavajo tistih zahtevkov za povrnitev škode, glede katerih v temeljnih organizacijah niso izvedli postopka za

ugotavljanje obstoja in višine škode. Ne glede na tako stališče našega zakona o delovnih razmerjih pa je vsekakor primereno, da tudi temeljne organizacije v SR Sloveniji upoštevajo določbe zakona o združenem delu glede odškodninske odgovornosti.

Pomanjkljivosti določb o prenehanju delovnega razmerja

Kadar delavec želi prenehati z delom v temeljni organizaciji oziroma kadar prekine delovno razmerje, mora to storiti s pisмено izjavo. Ustmene izjave v temeljni organizaciji ni možno upoštevati. Zakon ne pozna več določbe, ki jo je vseboval 65. člen republiškega zakona o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu in tako, razen pismente, ni možna nobena druga oblika odpovedi delovnega razmerja, ki jo daje delavec. Navedena določba je povzročala resne težave v praksi, zaradi dvomnih razlag in je včasih služila tudi kot opora vodilnim strukturam za šikaniranje posameznih delavcev. Če delavec ne bo podal pismente izjave, pa bo n.pr. samovoljno zapustil delo, vzel delovno knjižico iz temeljne organizacije itd., bo lahko temeljna organizacija le na podlagi disciplinskega postopka ugotovila, da je delavec storil hujšo kršitev delovne obveznosti in da mu delovno razmerje preneha zaradi izrečnega ukrepa.

Delovno razmerje lahko preneha tudi na podlagi pismenega sporazuma, ki ga sklone delavcev pooblaščenim organom temeljne organizacije. Samoupravni splošni akt bo torej moral določiti, kateri organ sklepa take sporazume. Ob tem pa je potrebno poudariti, da v marsikateri temeljni organizaciji ne ločujejo sporazumov o prenehanju delovnega razmerja od sporazumov, s katerimi se skrajšuje odpovedni rok delavcev. Tako so za oba primera uporabljali isti vzorčni sklep, zato ni bilo možno razločevati, ali je šlo za prenehanje delovnega razmerja po izjavi delavca, ali po sporazumu. Čeprav gre za navidez nepomembno zadevo, pa je vendarle dobila pomembno obeležje, ko je temeljna organizacija zaman — terjala vrnitev stanovanjskega posojila ali štipendije, kajti delavec se je skliceval, da ni bilo razloga za vrnitev, ker se je obvezal vrniti posojilo ali štipendijo le v primeru, če bo sam odpovedal delovno razmerje. Te napake kaže pri sprejemanju novih samoupravnih splošnih aktov vsekakor upoštevati.

Kadar je delavec popolnoma nezmožen za delo, kar je razlog za prenehanje delovnega razmerja po samem zakonu, te nezmožnosti ne more ugotavljati sama temeljna organizacija. Glede popolne nezmožnosti za delo lahko odloča le invalidska komisija po predpisih o invalidskem zavarovanju. Ločiti je potrebno ugotavljanje, ko delavec ni zmožen opravljati del oziroma nalog, ki so mu zaupane, od ugotavljanja popolne nezmožnosti za delo. Kadar delavec ni zmožen opravljati zaupanih del in nalog, se lahko razporedi na ustrezna dela, vendar samo, če nezmožnost ugotovi komisija, ki jo sestavljajo delavci z najmanj isto strokovno izobrazbo, kot jo ima delavec, čigar zmožnost se ugotavlja.

S tem je nakazanih le nekaj vprašanj, ki jih velja upoštevati ob oblikovanju pravilnika o delovnih razmerjih. Posebej bi kazalo opozoriti tudi na potrebo po ureditvi postopka za varstvo pravic in ugotavljanja odgovornosti delavcev pred organi v temeljni organizaciji. O tem pa kdaj drugič.

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Začasni ukrep in sodno varstvo

Zakon o združenem delu določa posebne ukrepe za družbeno varstvo samoupravnih pravic in družbene lastnine. Zakon predvideva, da z začasnimi ukrepi družbenega varstva nastopa občinska skupščina, možno pa je, da zakon določi, da nastopajo tudi druge družbenopolitične skupnosti. Po 633. členu zakona o združenem delu je določeno, da je odlok o začasnem ukrepu družbenega varstva dokončen akt. Iz takega besedila zakona bi sledilo mnenje, da delavci temeljne organizacije, zoper katero je bil začasni ukrep izrečen, ne morejo uveljavljati sodnega ali kakršnegakoli drugega varstva svojih pravic. Zakon o združenem delu pa sicer izrecno ne spreminja zveznega zakona o sodiščih združenega dela, ki v 3. odst. 18. člena določa, da najvišje sodišče združenega dela v republiki oziroma avtonomni pokrajini odloča na prvi in zadnji stopnji v sporih o zakonitosti akta skupščine družbene politične skupnosti, s katerim je izrečen ukrep družbenega varstva. V skladu z zveznim zakonom je republiški zakon o sodiščih združenega dela določil v čl. 13, da Sodišče združenega dela SR Slovenije odloča o takih sporih in ugotavlja, ali je akt družbenopolitične skupnosti zakonit ali ne.

Sodišče združenega dela SR Slovenije ugotavlja, da so spori o zakonitosti aktov občinskih skupščin, s katerimi so izrečeni začasni ukrepi družbenega varstva, zelo redki. To je tudi razumljivo, saj skupščine občin le izjemoma posežejo po takšnem ukrepu družbenega varstva, če pa že posežejo, se delavci prizadejejo temeljne organizacije strinjajo z ukrepi, saj se zavedajo, da so sprejeti tudi v njihovo korist. Doslej je sodišče združenega dela SR Slovenije obravnavalo le tri takšne spore in sicer v primerih, ko so bili izrečeni začasni ukrepi za TOZD Gradbeno operativna Koper — SGP Primorje, delovni organizaciji Biro 71 Domžale ter delovni organizaciji Dom-invest, Novo mesto. V vseh treh primerih je sicer sodišče potrdilo odločitve občinskih skupščin o začasnem ukrepu, čeprav so se v postopkih pred občinskimi skupščinami pokazale določene pomanjkljivosti. To je tudi razumljivo, saj zakon o združenem delu ne predvideva natančnejšega postopka, v katerem se lahko sprejme akt o začasnem ukrepu. Ustreznega republiškega zakona nimamo, statuti občinskih skupščin pa tudi ne urejajo tega postopka.

Po mnenju sodišča združenega dela SR Slovenije mora biti izveden predhodni postopek, saj drugače ni možno ugotavljati dejstev, na podlagi katerih se lahko ugotavlja, da so nastale motnje v samoupravnih odnosih ali da je organizacija združenega dela oškodovana družbene interese. Samo v takem primeru namreč lahko občinska skupščina nastopi z začasnimi ukrepi družbenega varstva. Zgolj pavšalne trditve brez predloženih dokazov vzbujajo dvom v utemeljenost takega ukrepa, razen tega pa delavci prizadete temeljne organizacije niso dovolj informirani o vzrokih in posledicah začasnega ukrepa. Prav zaradi tega je moral sodišče združenega dela v teku sodnega postopka izvesti dokazni postopek in konkretizirati dejanja oziroma dejstva, ki opravčujejo tak poseg občinske skupščine. Med postopki pa je ugotovilo, da sicer obstajajo zakoniti razlogi za začasni ukrep, vendar ne tisti, ki jih je navedla občinska skupščina, pač pa drugi razlogi, ki jih predvideva zakon. Tako je n.pr. občinska skupščina posegla po ukrepu družbenega

varstva, ker delovna organizacija ni izvršila pogodbenih obveznosti oziroma jih je izvrševala zelo mudo. Ugotovilo se je, da delovna organizacija sama ni bila odgovorna za zamude oziroma neizvrševanje, pač pa je posredovala brez samoupravnih splošnih aktov, ki bi jih morala sprejeti po katerih bi se morala ravnavati. To pa je zakoniti razlog, ki upošteva kot motnja v samoupravnih odnosih.

Sodišče združenega dela SR Slovenije meni, da zakon o združenem delu ne spreminja določb zakonov o sodiščih združenega dela, ki določajo sodno varstvo zoper akte občinskih skupščin, s katerimi se izreka ukrepi družbenega varstva. Da bi bile občinske skupščine pri zagotavljanju družbenega varstva samoupravne pravic in družbene lastnine učinkovite in da ob tem ne bi prizadete neodtujljive samoupravne pravice delavcev v organizacijah združenega dela, naj bi republika sprejela poseben zakon, ki bi natančneje opredelil dolžnost in pravice občinskih skupščin pri zagotavljanju družbenega varstva in ob tem tudi predvidel določen postopek, ki bi delavcem v organizacijah združenega dela zagotavljal varstvo ustavnih pravic. S tem zakonom bi bilo tudi potrebno natančneje določiti tudi pogoje uporabo posameznih ukrepov, ki jih razlikujejo. Zakon o združenem delu namreč predvideva tele ukrepe družbenega varstva:

1. odstavitev poslovodnega organa,
2. odstavitev posameznih delavcev s posebnimi pooblastili odgovornostmi,
3. razpustitev delavskega sveta,
4. razpustitev izvršilnega organa,
5. začasno omejitev uresničevanja posameznih samoupravnih pravic delavcev,
6. imenovanje začasnega organa,
7. druge ukrepe, ki jih lahko določi poseben zakon.

Ker je v praksi velika razlika med vzroki, zaradi katerih nastala motnja v samoupravnih odnosih oziroma je bil oškodovan družbeni interes, je razumljivo, da občinska skupščina more vselej uporabiti najostrejših ukrepov, ampak bi lahko opravila izbiro in izrekla ustrezne družbeni ukrep, vselej tak, ki bi zadovoljivo saniral nastalo motnjo.

Razen tega naj bi zakon razpisal še nekatera nerazčiščena vprašanja, ki jih zakon o združenem delu ne razrešuje. Tako se v praksi pojavlja vprašanje, ali novi delavski svet lahko izvolijo delegati, ki so bili že izvoljeni sicer razpuščeni delavski svet. Isto velja tudi za izvršilne organe v delovnih organizacijah. Vsekakor bi morala občinska skupščina dobiti v zakonu oporo v svoji vlogi pri zagotavljanju družbenega varstva, razen tega pa bi moral zakon posebej nalagati občinski skupščini, da skrbno pretehta vse posledice takega svojega ukrepa in da zagotovo nemoteno poslovanje organizacije združenega dela tudi z imenovanjem začasnega organa, ki opravlja izvršilne funkcije, v razpustila delavski svet oziroma izvršilni organ.

Sodišče združenega dela SR Slovenije je prepričano, da se zvezi z izvajanjem zakona o združenem delu tudi glede spornih vprašanj nakazuje potreba, da družbeno skupščino skrbno pristopi k opredelitvi in sprejemu nujno potrebnih spremljajočih predpisov.

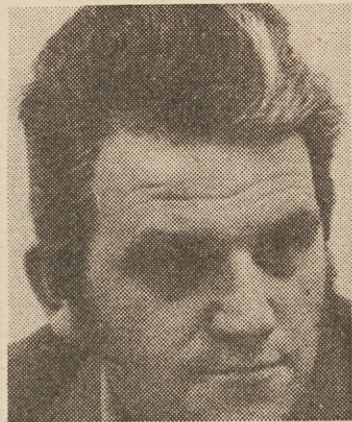
Ivan Žužek

Kujmo novo vlogo sindikata in nove odnose v družbi

Prešibki smo v akciji

Franc Drašler — Vrhnika:

»Ob prebiranju osnutkov dokumentov za slovenski in zvezni kongres Zveze sindikatov sem bil najetno presenečen, saj daje gradivo zadosti usmeritev za delo osnovnih in občinskih organizacij Zveze sindikatov. Napak, če bomo v javni razpravi lebrali osnutke dokumentov in obtem pozabljali na tista vprašanja, ki vsakem samoupravnom okolju delavce najbolj težijo.

Za vrhniško občino lahko povem, da se sindikat še vedno ni uveljavil tako, kot smo že mnogokrat zapisali v najrazličnejših dokumentih. Res je, boljše smo organizirani, vendar pa mnoga vprašanja še vedno razrešujemo v imenu delavcev poslovne strukture in ne manjka tudi pojavov, ko komunisti ne morejo mobilizirati delavcev za rešitve pri uveljavljanju družbenoekonomskih odnosov in učinkovite samoupravne organiziranosti.

Pred kratkim se je dogodilo, da ob prekinitvi dela v LIKO delavci niso poklicali na razgovor predsednika sindikata, ne predsednika delavskega sveta, ne direktorja, ki je nato sestavil poročilo o prekinitvi, v kateri tudi ni prednotena odgovornost strotnosti in o delu delegatov v njih. Priznam, da pa najbrž ni izvršnega odbora sindikata, ki bi nedelavne delegate poklical na odgovornost in še prej opredelil svoje stališče do tega vprašanja, o katerih bo tekla beseda. Imam občutek, da je čisto za sindikat že zadosti, da delegata predlaga, da je izvoljen... V izvršnih odborih osnovnih organizacij sindi-

kata se s tem vse pogostokrat prehitro zadovoljimo, potlej pa radi pripomnimo, da delegati ne delajo itd.

Vendarle pa ob tej kritični oceni dela sindikalnih organizacij ne smemo zanemariti zelo dobrih rezultatov pri graditvi stanovanj v naši občini, zaščiti delavcev na delovnih mestih in še bi lahko naštevali. Menim pa, da smo v sindikatih še vse premalo storili na področju izobraževanja sindikalnih aktivistov. Seminarji, ki jih imamo, so »začinjeni« z načelnimi predavanji, od katerih ljudje v izvršnih odborih nimajo kaj dosti koristi. Zato jemljem javno razpravo o kongresnih dokumentih v delovnem smislu, kajti soočiti moramo to, kar je zapisano, z dejanskimi razmerami v samoupravnih okoljih. Če se tega ne bomo držali, bomo čez leto ali dve ponovno govorili o neustreznosti organiziranosti Zveze sindikatov, o premajhnem vplivu sindikalnih organizacij pri odločanju itd. Vedeti pa moramo, da organiziranost pogostokrat ni nič kriva. Mnogo bolj bi se morali pogovarjati o naših notranjih slabostih, ki prihajajo do izraza v takšni ali drugačni organiziranosti.

Zategadelj pa moramo spremeniti sindikat iz podaljšane roke poslovnih struktur v resnično orodje in orožje delavcev, v njihovo sredstvo, da bodo uveljavili prek te organizacije svoja delavska hotenja. In če je kaj, je javna razprava o kongresnih dokumentih najboljša priložnost, da postanejo tolikokrat zapisane in izgovorne besede o vlogi sindikata v organizacijah združenega dela in političnem sistemu, resničnost...»

»Vemo, kaj je naprednost«

Jože Sojer — Vrhnika:

»Povsod imamo prav lepo zapisano, kakšni morajo biti samoupravni odnosi v združenem delu in v naši družbi sploh. Pri tem nismo pozabili zapisati tudi tistega, kar zadeva vlogo in pomen družbenopolitičnih organizacij pri oblikovanju novih, globljih samoupravnih odnosov in še posebej kajpak dohodkovnih odnosov, kajti resnica je, da tisti, ki ustvarja, lahko tudi deli, odloča o ustvarjenem dohodku.

Le malo vprašanj, ki bi zadevala te spletke odločitev, še nimamo vsebinsko ali pa organizacijsko povsem razčiščenih. Sicer pa tudi praksa sama prinaša čisto rešitve, ki pa jih vedno ne znamo uporabiti v drugi temeljni organizaciji združenega dela, v drugi občini in v samoupravnih interesnih skupnostih. Menim, da bi tudi na tem področju sindikat moral več postoriti... Ne z golim posnemanjem, s podpiranjem prepisovanja samoupravnih aktov in rešitev, temveč predvsem s politično podporo tistim strokovnim službam in delavcem, ki želijo v resnici novo, bogatejšo ter pravo samoupravno odločanje. Tu pa šepamo; člani izvršnih odborov poznajo le v grobem nove rešitve in morebiti velja prav v tem iskati tudi razloge za premajhno učinkovitost in veljavo sindikalnih vodstev v samoupravnem in družbenopolitičnem življenju in verjetno se izvršni odbori tudi zaradi prešibke usposobljenosti ubadajo le z organizacijo javnih razprav — čisto je tako — namesto, da bi bili med najbolj tvornimi oblikovalci samoupravnih aktov.

Tem aspektom sindikalne dejavnosti po mojem posvečamo premalo skrbi, saj se prehitro zadovoljimo le s tem, da nam nekdo iz strokovnih služb »odbrenka« razlago, tam in tu odgovori na nekaj postavljenih vprašanj, delavce pa s tem ne prepriča in v bistvu tako ohranjamo tisto miselnost, češ saj v vodstvu že vedo, kaj delajo.

V vrhniški občini smo pred kratkim analizirali učinkovitost vseh družbenopolitičnih organizacij, od temeljnih organizacij združenega dela do občine. Med drugim smo ugotovili, da smo v zvezi komunistov v zadnjih nekaj letih sprejeli mnogo zelo koristnih in potrebnih sklepov, ki bi jih morali uveljaviti v življenju. Tu pa se nam je ustavilo; namesto da bi se vsi komunisti in drugi družbenopolitični dealci usposobili za realizacijo sklepov, za mobilizacijo delavcev in občanov pri razreševanju perečih vprašanj razvoja, dohodkovnih odnosov, povezovanja in izpopolnjevanja samoupravne organiziranosti, smo capljali na mestu, zadovoljili smo se le s sprejetimi sklepi. Ra-

zlog za to vidim tudi v tem, da v sami zvezi komunistov še vedno nismo izpeljali diferenciacije, da se ne sodimo po tem, koliko si kdo prizadeva za samoupravljanje in boljše gospodarjenje, kakšen vpliv ima s tem na delavce in predvsem, kako dejavno je vsak posamezen komunist vključen v dejavnost množičnih političnih organizacij.

In ker smo se komunisti preveč ukvarjali sami s sabo, so danes izvršni odbori sindikata v temeljnih organizacijah praktično brez njih, bolj životarijo kot živijo, kaj šele, da bi bili spodbudniki novih rešitev in hkrati tisti, ki bi prvi rekli, kaj je treba v temeljni organizaciji storiti, da ne bo kratkih stikov ali celo prekinitve dela. To, kar pa je treba storiti, kako spremeniti položaj na bolje, pa je stvar odločitve subjektivnih sil, delavcev in njihovih vodstev, orožje za to, če pa nekdo nekaj ne opravi ali pa če se še ponekod tudi sprašuje, kaj naj dela sindikat, pa je zapisano v zakonu o združenem delu in v osnutkih kongresnih dokumentov. Vsa zakonska določila nam še niso prišla v meso in kri, čeprav nas razmere priganjajo k temu. Vodstvom osnovnih organizacij sindikata pa morajo biti tudi kongresni dokumenti do podrobnosti znani. Tem vprašanjem bi morali v kongresnih dokumentih nameniti več pozornosti. Pri tem pa bi rad poudaril še, da moramo mnogo bolj jasno opredeliti tudi odgovornost vodilnih in vodstvenih delavcev.«

Besede postajajo dejanja

Vida Smrekar, Ljubljana Vič-Rudnik:

»Sodelovala sem tudi na celjskem kongresu ZSS, ki je po mojem neke vrste vodni akord v krepitve družbenopolitične vloge sindikata v vseh porah našega samoupravnega življenja. Kajpak pa ta melodija še ni izpele, prav gotovo še kmalu tudi ne bo, saj se spopadamo ponekod še s prav otroškimi boleznimi političnega dela v sindikatu in tam in tu lahko tudi zaslišimo staro napoved, kaj pa ima sindikat s tem.«

Če se prav spominim, smo na celjskem kongresu dejali, da je pomembnega za delo sindikata, ne sme mimo sindikata. To ne bilo pomembne besede, ki so nek način zapisane tudi v zakon o združenem delu, ko govorijo o obveznostih, nalogah in politični odgovornosti sindikata. Po mojem te besede, kako bi rekla, vse bolj postajajo resnične. Tudi pri nas v Angori, ki je temeljna organizacija združenega dela Tekstila. Prej smo bili člani izvršnih odborov v Angori, če smo sploh bili, seznanjeni le obno in poslovanju, o problemih pri tem in čisto se je dogajalo, da smo glasovali za tisto, kar so nam hitro spreminjajoča se vodstva predlagala, ne da bi se poglobili v zadevo, da bi jo spoznali do običajne mere demobiliziralo delavce za politično delo. Izplavali smo... Ta čas pa posvečamo v sindikatu in v drugih družbenopolitičnih organizacijah največ skrbi dohodkovnim odnosom v delovni organizaciji in novi samoupravni prav gotovo tudi v ospredju ob javni razpravi o kongresnih do-

drži. Objektivno ni tako, saj pozabljamo na trojno funkcijo ali celo na štiri tipične vrste opravil, ki jih mora žena opravljati, če upoštevamo še gospodinjstvo. Skorajda povsem nam je uspelo odpraviti nočno delo žena. V občini Vič-Rudnik menda ni nobene delovne organizacije, kjer bi še delale ženske ponoči. Zgradili smo tudi nekaj vzgojno-razstvenih ustanov, vendar premalo glede na potrebe. Meni se zdi še vedno simpatično tisto, ko so se tovarne pred desetletji same odločale, da bodo zgradile vrtnice v neposredni bližini, da — kar se da — razbremenijo mater in otroke! Ker pa še vsega tega ni dovolj, ker mora mati že najkasneje ob štirih popoldne vzeti otroka iz vrtnice, ga peljati domov in skuhati kosilo za moža in morda druge otroke, pa seveda nima časa za sestanke, za izobraževanje, seminarje itd. To so dejstva, ki za Ljubljano še kako veljajo, poleg tega, da je sploh problem dobiti mesto v vrtnici. In potem pričakujemo, da bo ta formalno-pravno osvobojena ženska, delavka lahko tudi prav toliko politično angažirana kot kdo drug, ki teh problemov nima, enako dobra aktivistka, delegatka...? O tem bi v sindikatu kazalo več spregovoriti. Tudi kongres bi bil mesto za takšno razpravo.

Vsebino dokumentov presadimo v življenje!

Janez Čirič — Ljubljana Vič-Rudnik:

»Odločili smo se, da bomo v Tobačni tovarni Ljubljana ob javni razpravi o osnutkih dokumentov za kongrese ZSS spregovorili predvsem o svoji tovarni, o naši organiziranosti in nalogah sindikalnih organizacij pri uveljavljanju novih družbenoekonomskih odnosov v organizaciji združenega dela. Že zdavnaj bi morali to storiti, saj nas k temu zavezuje ustava in zakon o združenem delu. Ta čas imamo v javni razpravi predloge za novo samoupravno organiziranost tobačne tovarne in tudi zelo potrebna izhodišča za uveljavitev dohodkovnih odnosov v temeljnih organizacijah združenega dela in med njimi.

Že dobri dve leti se ubadam s tem trdim orehom, vendar pa pričakujem, da bomo končno le uspeli znebiti se maržnih odnosov med temeljnimi organizacijami združenega dela in uveljaviti prave dohodkovne odnose, ki bodo omogočali delavcem v temeljnih organizacijah, da gospodarijo s sadovi svojega dela in se z drugimi temeljnimi organizacijami dogovarjajo o prihodnjem razvoju.

Osnutki kongresnih dokumentov so dober kažipot pri naših prizadevanjih, predvsem pa menim, da je avtorjem teh dokumentov uspelo poudariti najpomembnejše naloge sindikalnih organizacij pri uveljavljanju delavske oblasti. Zato moramo v vseh delovnih okoljih »presaditi« misli iz dokumentov v življenje. Brez tega bi bila javna razprava jalova, nepotrebna.

Pri nas v tobačni tovarni nam

je uspelo sorazmerno dobro urediti delitev sredstev za osebne dohodke za tiste delavce, ki delajo neposredno v proizvodnji. Le nekaj stvari bomo morali izboljšati pri gospodarnosti in spodbujanju kakovosti ter inovacij. Že precej časa pa iščemo rešitve za svobodno menjavo dela med delovno skupnostjo za opravljanje zadev skupnega pomena in proizvodnimi ali »trgovskimi« temeljnimi organizacijami. Še vedno velja pri nas proračunski sistem financiranja skupnih služb, kar seveda ustvarja hude probleme, čeprav si čisto tega ne priznamo.

V sindikatu smo se dogovorili, da bomo naše sile usmerili na ta vprašanja. Pri tem pa velja povedati, da so nam različna gradiva, ki so jih pripravili v zadnjih dveh letih v RS ZSS, dober pripomoček, kar pogosto v časnikih ali pa na raznih sestankih pozabljamo povedati. In narobe je to!

Ob sedanji javni razpravi o kongresnih dokumentih pa bi rad še opozoril, da v sindikatu posvečamo premalo skrbi takšnim delavcem, ki se dosledno borijo za uveljavitev delavskih pravic in

samoupravljanja v temeljnih organizacijah združenega dela. Prepogosto se dogaja, da preveč glasne tako ali drugače ožigosamo in nasedamo poslovnim organom takrat, ko se izgovarjajo, kakšno škodo lahko takšen delavec povzroča delovnemu kolektivu, kako blati ugled in podobno. Vsak dan lahko o tem slišimo. Pravo mero moramo v sindikatu imeti do tega. Zdi pa se mi, da je še huje sedaj, ko osnovna organizacija sindikata sama ne opozarja delavcev, kje grešijo, kaj delajo napak in ko sindikat ne štiti velike večine delavcev. Pri nas smo se znebili miselnosti, da moramo v sindikatu prav vsakega zaščititi, čeprav je slab delavec, neodgovorno ravna s proizvodnimi sredstvi in zanemarja delovne obveznosti. Pred kratkim smo imeli primer, ko se je izvršni odbor osnovne organizacije sindikata zavzel za prekinitve delovnega razmerja z delavcem, ki ni prihajal pravočasno v službo. Pol ure pred drugimi je moral biti na delovnem mestu in pripraviti vse potrebno za normalno proizvodnjo. Če njega ni bilo, je štiristo delavcev moralo čakati. Kakšna je to škoda! Potem pa še kdo vpraša, zakaj ga nismo zaščitili. Ne, takih ne smemo štiti. Tako smo se dogovorili tudi v izvršnem odboru osnovne organizacije sindikata v temeljni organizaciji združenega dela proizvodnja. Zdi se mi, da je o teh vprašanjih v kongresnih dokumentih premalo zapisanega. Je pa pomembno.«

Pomenki na meji

Nenehno na straži miru

P. Habjanič

Med tistimi, ki so na karavlah tako rekoč od samega začetka, je tudi Žarko Dišić, komandir karavle Dane Šumenjak v Prekmurju. V Slovenijo je prišel leta 1950 iz zahodne Srbije, točneje iz vasi Donji Dobrič pri Loznici. Najprej je bil v Gornji Radgoni, zatem v Matjaševcih in Gederovcih, zdaj pa je že več let v Petanjcih.

»Veliko stvari se je spremenilo v teh letih,« pripoveduje komandir Dišić. »Prva leta so bila najhujša, saj je bil položaj na meji zaradi resolucije Informbiroja še posebej težak in ni minil dan brez incidenta. Tudi delo komandirjev je bilo mnogo bolj naporno kot danes, saj smo morali sami skrbeti za vse in dogajalo se je, da več noči zapored nisem zatisnil očesa. Noč in dan smo bili na obhodu meje, postavljali zasede, pogosto pa je prihajalo tudi do oboroženih spopadov. V vseh teh letih sem sodeloval pri zajetju več kot 7000 ilegalcev, emigrantov in drugih beguncev. No, v zadnjih letih so vse bolj redki takšni pojavi, saj se skorajda ne spominim več, kdaj smo nazadnje na tem območju zajeli ljudi, ki so hoteli skrivaj čez mejo.«

Med najinim pogovorom se je na karavlo vrnila z obhoda patrulja z obvestilom, da se v tem času ni zgodilo ob meji nič posebnega. Prisedli so tudi drugi graničarji, fantje iz Makedonije, Bosne, Srbije in drugod.

»Ne spominjam se, koliko mladih vojakov sem spoznal tukaj na meji,« nadaljuje pogovor komandir Dišić. »Vem samo, da sem vedno zaupal v svoje graničarje. Ne more biti vsak varuh naših meja, kajti ta služba zahteva zavedne ljudi, sposobne opravljati svoje dolžnosti tudi v najtežjih razmerah.«

Tudi oče je bil graničar

Radoslav Brzaković je že sedem mesecev na karavli, tako da se bo kmalu »preoblekel«. »S tem ko sem postal graničar, se mi je izpolnila velika želja, saj sem bil že pred odhodom v vojsko seznanjen z življenjem ob meji. Tudi oče je bil namreč graničar in mi je veliko pripovedoval o življenju na karavli. Toda od takrat se je veliko spremenilo. Veliko mi je govoril o prijateljstvu med graničarji, o čemer sem se prečital že takoj po prihodu na karavlo. Stari vojaki so nas sprejeli izredno. Pripravili so družaben večer ter nas seznanili z vsemi skrivnostmi življenja ob meji. Med nami se je takoj spletlo veliko prijateljstvo, ki v tako majhnem kolektivu, kot smo mi, še bolj prihaja do veljave.«

Radoslav živi doma na kmetiji in, kot pravi, se prej ni veliko zanimal za svet okrog sebe. Šele zdaj, ko je vojak, je spoznal veliko novih stvari, o katerih prej ni ničesar vedel. Član je mladinske organizacije, in kot so zatrjili njegovi kolegi, med najbolj prizadevnimi.

»Prijetno sem tudi presenečen nad sodelovanjem s tukajšnjimi prebivalci,« pravi Radoslav, ki je prvič v Sloveniji. »Predvsem mladi nas pogosto obiskujejo. Dogovarjamo se o skupnih prireditvah.«

Prvič na meji

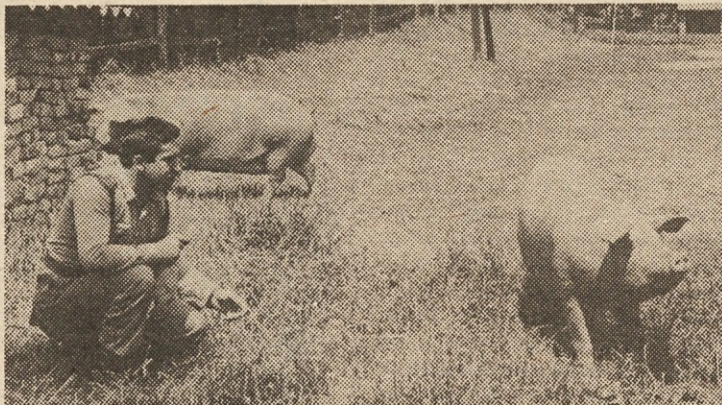
Veliko vojakov ob prihodu na karavlo prvič v življenju vidi državno mejo in s tem tudi tujo državo, čeprav le od daleč. Med

Radoslav Brzaković

Patrulja ob meji

Dragan Stojadinović med »kandidati« za v lonec

njimi je tudi Božidar Vučković iz vasi Koršumlje v Srbiji, ki služi vojaški rok na karavli Selo Gorjansko.

»Mejo sem si docela drugače predstavljal. Kot nekakšno ograjo, zato sem bil tembolj presenečen, ko sem ugotovil, da ni nikjer nobenih pregrad. Sicer pa se najbolj spominjam mojega prvega obhoda. Bila je temna noč, z menoj pa je bil starejši graničar, ki me je vodil. Priznam, bilo me je malce strah, saj sem povsod slišal sumljive šume. Ničkolikokrat se je zgodilo, da sem na srno zakričal stoj. Toda sčasoma sem se navadil, čeprav moram imeti vedno široko odprte oči.«

Božidar je te dni dočkal dvojno priznanje. Kot najboljšega vojaka na karavli ga je kolektiv predlagal za značko Vzornega vojaka, ki pomeni tudi 15 dni nagradnega dopusta, kot zelo aktivnega mladince pa so ga predlagali tudi za sprejem v Zvezo komunistov. »Ti priznanji sta zame velika nagrada, obenem pa tudi spodbuda za še boljše delo v prihodnje, kajti le tako se bom lahko oddolžil za izkazano zaupanje.«

Voda in elektrika za praznik

Svoj praznik so graničarji proslavili tudi s številnimi delovnimi zmagami. Na nekaterih karavlah so si zadali za nalogo v prostem času urediti cesto, vrtove in podobno. Na karavli Klariči pa so sklenili napeljati vodovod in elektriko.

»Priznam, da sem bil kar presenečen, ko sem videl, s kakšno vneto so se graničarji lotili kopanja jarkov za vodovod,« pripoveduje komandir karavle Slavko Gluvič. »Tekoča voda je bila njihova največja želja, saj so se doslej morali umivati na prostem in to v vsakršnem vremenu. Delo samo je bilo izredno naporno, saj je tukaj večinoma kamnit teren, sonce pa je neumljeno pripekalo.«

Med tistimi, ki se posebej veselijo tekoče vode, je tudi kuhar Dragan Stojadinović, ki mu bosta voda in elektrika zelo olajšali delo. No, dober kuhar se vselej znajde in za Dragana pravijo, da je eden izmed njih. Njegova specialiteta so polnjene paprike, ki so skoraj tako popularne kot pasulje.

Skupni hlevi na Tolminskem izziv slovenskim živinorejcem

Kmetje iščejo »boljše« v medsebojnem zaupanju

Ciril Brajer, Ivo Kuljaj

Potres v Posočju je napravil veliko škode. Še posebej je prizadejal vasi Breginjskega kota in okolico Kobarida. Kmetje so ob tej nesreči mimo domov izgubili tudi gospodarska poslopja, saj so bila nekatera povsem, druga pa delno porušena. Načrtovalci obnove — vasi in kmetijstva so pri svojem delu trčili na vprašanja, ki niso zgolj solidarne ali gospodarske narave, ampak s svojimi koreninami zajedajo tudi družbenopolitične razsežnosti. Izdelati je bilo treba takšen koncept obnove, ki bi prinesel posodobitev kmetijske proizvodnje, hkrati pa tudi sodobnejši družbenoekonomski razvoj vasi. To pomeni, da je bilo treba odpraviti pomanjkljivosti, ki jih je povzročila razdrobljenost zemlje in poslopij, in spodbuditi nastajanje sodobnejših družbenih odnosov v tolminski vasi. Porodila se je zamisel o skupnem vaškem hlevu. V takšne hleve je mogoče uvajati sodobno kmetijsko tehnologijo, kar koristi tako kmetu kot vsej družbi.

Tolminci so kaj kmalu prešli od zamisli k dejanjem in tako se danes že lahko pohvalijo s šestimi skupnimi hlevi, rastresenimi po Posočju. Še preden smo se napotili v enega izmed njih, so nam pogovori z nekaterimi krajanji zbudili dvome v uspešnost tovrstnih hlevskih »novotarjev«. Gospodinj Lebanove domačije v Gabrju, denimo, so se »strašno smilili ubogi kmetje, ki so jim skupni hlevi pobrali njihove krave«. Vendarle pa se je kaj kmalu pri sosedu Ivanu Brešaku izkazalo, da tako mislijo le nekateri, ki nimajo krav. Ivan, delavec pri »Posočju«, ki ima v svojem hlevu dve kravi, nam je dejal, da bi ju z veseljem odgnal v skupni hlev, ki ga pa žal, v njegovi vasi še ni.

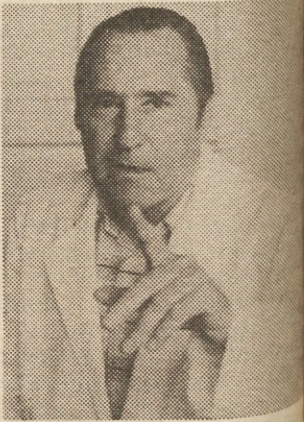
Z že večjim zaupanjem v pravilnost poti naprednih tolminskih živinorejcev smo se potlej napotili v skupni hlev Volarje, kjer se je »dežurni«, Ivan Leban, pravkar odpravil po krave, ki so se pasle kakega pol kilometra proč.

Takole je pripovedoval: »Skoraj deset let je že tega, kar smo štirje začeli sodelovati v pašni skupnosti. Potres nam je porušil hleve in smo se vprašali, če je smiselno, da bi gradili vsak zase. Domenili smo se, da bi bila najboljša rešitev skupen hlev. Šli smo na Kmetijsko zadrugo Planika, kjer smo zaprosili za pomoč. Nalaganje smo na veliko razumevanje in, pogledje, hlev je tu! Prve krave smo vanj pripeljali v aprilu. Zdaj jih je v hlevu 52 in so last 15 kmetov. »Mojih« je šest, so pa tudi taki, ki imajo samo po eno. Tem skupni hlev še bolj ustreza, saj so s tem razbremenili svoja gospodinjstva. Poglejte, ti ljudje so namreč delavci. Zdaj jim ni treba vstajati sredi noči, da bi se pred odhodom na delo poskrbeli za svojo živinico. Edina njihova obveznost je poskrbeti za krmo. Za vse drugo skrbimo štirje, ki smo kmetje. Za zdaj smo se dogovorili, da je vsak od nas v hlevu teden dni. Poskušamo najti najbolj pravičen način nagajevanja. Trenutno dobi vsak od nas poleg deleža 500 dinarjev mesečno na glavo tudi po 5000 dinarjev za delo v hlevu. Tako sem v skupnem hlevu našel tudi zaposlitev, ki jo z veseljem opravljam. Kako je tudi ne bi! Poglejte, kakšen hlev imamo! Pripravljen sem, da bo kmalu premejen.«

Med našim pomenkom je Ivan postal nemiren. Res je, da krave

Ivan Brešak

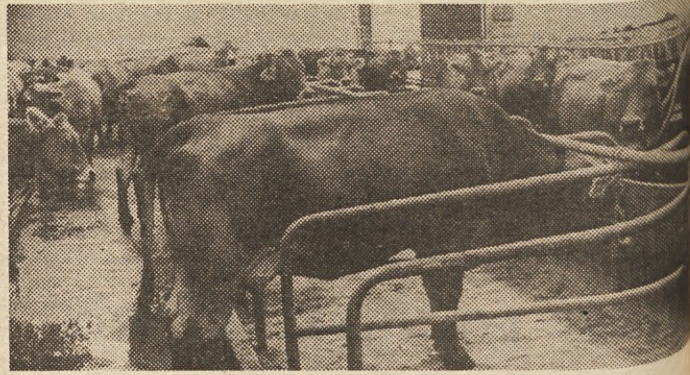
Jože Bratec

Ivan Leban

Tinka je očku Ivanu v veliki pomoč

Prej so se videvale le na paši, zdaj so skupaj vse dni...

Bodo na Tolminskih planinah takšni prizori kmalu pogostejši?

pase električni pastir, vendar so se privadile, da jih ob določenem času priženejo v hlev, kjer pred molžo malce poležejo. Tako smo pustili Ivana, da je odšel po »svojo« živino, mi pa smo se odpeljali v Kobarid, kjer smo obiskali Kraševno TOZD Planika-kmetijstvo in predelava mleka. Sprejel nas je direktor Jože Bratec. Vesel nas je bil: »Prav, da ste prišli in pišete o tem. Čeprav so skupni hlevi novost, so njihovi uspehi že takšni, da so vredni pozornosti. Sprva smo res imeli nekaj težav, predvsem zavoljo zastarele miselnosti. Že izrazi kot so skupen delež...« so ljudi motili. Pa vendarle so se našli napredni kmetje, ki so doumeli, da pravzaprav ni najbolj pomembno to, ali je krava Petrova ali Pavlova, če imata od nje korist oba. Še posebej moram pohvaliti kmete v Volarjih, ki so prvi sprevideli, da so skupni hlevi za vse nas najboljša rešitev. In res je! Skupni hlev je razbremenil lastnike živine, ki so redno zaposleni, olajšal življenje kmečkimi gospodinjam in neka-

terim kmetom dal ustrezno zapeljavo. Tudi Planika ima od skupnih hlevov veliko korist. Komaj smo začeli, že vidim, da se naša proizvodnja dviga. Seveda imamo še nekaj težav, vendar sem prepričan, da jih bomo skupno hitro ugnali. Še posebej prav razmišljam, zato, ker dobro sodelujejo predsedniki hlevskih skupnosti. To so ljudje, ki so jih ljudje spoznali za najspodobnejše in za dobo treh let zaupali. To opravljajo voljno in brez plačila.

Šest hlevov že stoji, na Tolminskih planinah pa bi radi postavili še tri nove. S tem bi radi postavili skupno hišo, ki je tudi v teh krajih začelo zamirati. Tudi sirsarstvo radi spet postavili na noge. Nekoč sloveči bovški sir nam izdelovali v Kmetijski zadrugi Idrja, za kar smo namenili milijonov dinarjev. Denar je problem, ne za oživitve planinskega sirarstva, a vendarle ne bi imeli še tako kmalu niti priložnosti, da bi se zatekli k gradbeni operativi, opremitvi mehanizaciji.«

Slovenska tekstilna industrija slavi 150-letnico, dejavnost pa je v krizi

Težavna naloga: Ozeleniti vejo

Boris Rugelj

Sredi septembra, ali natančno, v soboto, 16. septembra, bodo v Ajdovščini na zelo slovenski način proslavili 150-letnico slovenske tekstilne industrije — kot spomin na čase, ko je začela obratovati prav v Ajdovščini »Cesarsko-kraljevska privatna mehanična predilnica« pa tudi v počastitev vseh uspehov te dejavnosti, ki jih ni bilo malo (tako v razvoju in gospodarskem pomenu dejavnosti kot razvijanju delavskega gibanja v vrstah tekstilnih delavcev).

Danes tekstilna industrija s svojimi ne majhnimi osnovnimi sredstvi, precejšnjim deležem družbenega kapitala, strokovnjaki, razvojnimi in izobraževalnimi institucijami, še vedno s dobrim izborom izdelkov in kakovostjo blaga ter s svojimi 50 tisoč delavkami in delavci predstavlja pomemben ekonomski, socialni in družbeni dejavnik razvoja slovenskega gospodarstva. Na tekstilno industrijo se že ves čas veže, v bodoče pa se bo vezalo še več sredstev in delavcev — kemične, pohištvene, strojne in raznih pomožnih industrij ter trgovine.

Navkljub temu pa si bo tekstilna industrija z avtoizolirano akumulativnostjo in neugodnih gospodarskih pogojev lahko zagotovila razvoj v naši republiki samo ob določenih pogojih, ki so povsem drugačni, kakor so bili pred dvajsetimi leti. V tej industriji imajo možnost nadalj-

njega obstoja in razvoja samo tiste delovne organizacije, ki bodo sposobne ustvarjati dovolj dohodka: tiste, ki bodo tako glede kakovosti kot cen izdelkov konkurenčne doma in zlasti na tujem. To z drugimi besedami pomeni, da se bodo razvijale samo tiste TOZD, ki bodo zmogle povečati ali ohranjati obseg proizvodnje zgolj s povečevanjem produktivnosti in ki bodo hkrati dvigovale kakovost izdelkov in njihov izbor ter povečevale zlasti prodajo na tuje. Tiste, ki ne bodo uspele postopno opustiti proizvodnje manj zahtevnih in manj donosnih izdelkov in ki ne bodo zmogle osvojiti programov za potrebe drugih proizvodnih dejavnosti (pohištvene, stanovanjske, avtomobilske itd.), pa bodo — počasi zamrle.

Pred delavci v tekstilni industriji Slovenije so torej težke in pomembne razvojne »dileme«, ki pa jih seveda nikakor ne bodo razreševali, ne da bi družba priskočila na pomoč. Le-ta bo nedvomno odločilno pomagala pri planiranju razvoja te dejavnosti v naslednjem srednjeročnem obdobju in prav tako bo podprla investiranje v preusmeritev proizvodnih zmogljivosti ali pa modernizacijo tistih TOZD, ki s svojo proizvodnjo lahko prinašajo večji dohodek in predvsem lahko izvažajo. Družba bo tudi spodbujala delovne organizacije iz drugih gospodarskih vej, ki bi se zanimale za preusmeritev ali

vključitev posameznih TOZD tekstilne dejavnosti, da to svoje zanimanje čimprej »spremenijo« v konkretno akcijo. Ne nazadnje bo družba poskušala pogoje gospodarjenja tekstilne industrije (ki so zavoljo vrste vzrokov težji, kot v drugih dejavnostih) izenačevati s pogoji drugih dejavnosti.

Največje breme uresničevanja tako zastavljene usmeritve nadaljnega razvoja tekstilne industrije pa vsekakor še naprej leži na ramenih delavcev te dejavnosti. Povezovanje v večje proizvodne skupine, urejevanje dohodkovnih odnosov po vsej tehnološki »vertikali«, usklajevanje proizvodnih in razvojnih načrtov in vrsta drugih korakov, od katerih je še kako odvisna finančna moč tekstilne industrije ter njena prodornost na trgu, pa so nedvomno v domeni samo delavcev te dejavnosti in nikogar drugega.

Včasih je na plečih tekstilnih tovarn slonela blaginja in razvoj marsikaterega kraja. Danes so to vlogo tekstilni industriji prevzele številne druge, bolj donosne dejavnosti. Pred delavci (menda) najstarejše slovenske industrijske dejavnosti je tako prav v teh slovesnih dnevih izjemno težka naloga: ponovno ozeleniti vejo na »slovenskem gospodarskem drevesu«, ki se polagoma suši.

Glede izida »operacije« pa med tekstilci dvoma ni.

Samoupravni sporazum o razvoju letalskega omrežja

Neprijetna obotavljivost

Na prenovljenem ljubljanskem letališču že vzletajo in pristajajo letala, kolektiv Aerodroma Ljubljana-Pula pa še lep čas ne bo vedel, ali bo lahko zbral vsa sredstva, ki jih je potreboval za obnovo. Od okoli 240 milijonov dinarjev, kolikor je obnova veljala, naj bi namreč skoraj 130 milijonov dinarjev zbrali podpisniki samoupravnega sporazuma o temeljih plana razvoja letališke mreže Slovenije za obdobje 1976-1980. Ker gre za tako imenovana nepovratna sredstva, so delavci v mnogih temeljnih organizacijah sporazum odklonili, zlasti še, ker je bila akcija prepričevanja TOZD marsikje slabo speljana. Dolež je namreč sporazum sklenilo podpisati samo 40 odstotkov vseh TOZD, desetina TOZD pa je pristop odklonila. Polovica temeljnih organizacij pa se še vedno ni odločila, ali naj sporazum sprejme, ali ga odkloni!

Pri sporazumu kajpak ne gre samo za ljubljansko letališče, ki si je manjkajoča sredstva moralo sposoditi. Le-to naj bi izkoristilo samo skoraj dve tretjini tako zbranih sredstev. Ostala sredstva naj bi v teh letih izkoristili za obnovo mariborskega letališča ter za modernizacijo malih, tako imenovanih športnih letališč, ki pa so lahko v turizmu in poslovnem svetu še kako pomembna za hitro in učinkovito povezavo med poslovnimi partnerji. Izkoristili naj bi jih tudi za modernizacijo transportnih sistemov v letalskem prometu.

Skratka, gre za to, da bi gospodarstvo prispevalo sredstva za to, da bi v naslednjih letih letališko omrežje vsaj približali do take ravni, kot jo že imajo v industrijskih deželah, hkrati pa tudi povečali ne le potniški promet, pač pa predvsem tovarni in tako imenovani poslovni promet.

Vsega tega pa v marsikateri temeljni organizaciji nočejo razumeti — oziroma »gledajo« na samoupravni sporazum le skozi »dinar«. Resda marsikatera temeljna organizacija nikoli ne bo kaj prida izkoriščala letališč v svoje poslovne namene, ali pa sploh nikoli in bi sredstva potemtakem odvajala le kot nekakšno obliko solidarnosti. Prepričani pa smo, da je med tisto polovico temeljnih organizacij, ki še kolebajo, veliko takšnih, ki bi jim letališče koristilo, če ne takoj, pa čez čas. Zdaj temeljne organizacije samoupravnega sporazuma »podpisujejo« že dve leti. Kdaj ga bo pripravljeno podpisati tolikšno število TOZD, da ga bo moč uveljaviti, ni moč reči. O zamudi, ki je že nastala, pa lahko glede na izkušnje z zamudami iz drugih dejavnosti pripomnimo samo to, da koristi od nje ne bo imel nihče.

KOMENTATORJEV STOLPEC

Ne bo dobro

Marjan Horvat

Ta čas teče skorajda v vseh samoupravnih okoljih, med občani in celo v družinskih krogih beseda o sklepu sveta guvernerjev Narodne banke Jugoslavije o začasni omejitvi porasta posojil bank v tretjem trimesečju letošnjega leta. Temeljne in združene banke so namreč na osnovi tega sklepa dolžne začasno, do 30. septembra letos, omejiti porast kreditov, ki jih dajejo organizacijam združenega dela ali drugim družbenim osebam, civilno pravnim osebam in občanom tako, da njihovo skupno povečanje do 30. septembra 1978 v primerjavi s stanjem na dan 30. junija letos ne sme preseči 4 odstotke.

Izredno nesimpatičen ukrep so sprejeli guvernerji Narodne banke Jugoslavije, čeprav v tehtnost razlogov, ki so pogojevali takšen sklep, ne gre dvomiti. O razlogih za takšno odločitev nam je govoril guverner Narodne banke Slovenije dr. Božo Linhart, ki je našel množico vprašanj, ki zadevajo uresničevanje monetarne politike za letos, ki bi se jih morali v združenem delu in v družbi sploh lotiti, da bi negativne težnje pri uresničevanju porasta denarne mase v prvih šestih mesecih letošnjega leta — gre za neplanski porast — zaježili. Do sem, še posebej če zapišemo, da je denarna masa v prvih šestih mesecih porasla za 33 milijard dinarjev, kar je znatno nad 19 milijardami planiranih dinarjev, je vse v redu in prav. Nesimpatičen pa je takšen ukrep zategadelj, ker je prizadel tudi tista posojilna sredstva poslovnih bank, ki so namenjena stanovanjski gradnji, komunalni infrastrukturi in sredstva za odpravo posledic naravnih nesreč. Bržkone velja predvsem v tem iskati tudi razloge za ogorčenost občanov, predvsem tistih, ki gradijo ali pa kupujejo stanovanja, kajti že tako in tako stanovanjska gradnja ne teče po predvidenih tirih, za letos pa v stanovanjski skupnosti Slovenije ugotavljajo, da gradimo celo 15 odstotkov manj. K vsem težavam, ki jih imamo

pri stanovanjski in komunalni gradnji, je sklep sveta guvernerjev Narodne banke le prilil olja na ogenj. Ko smo se pogovarjali o tem z direktorjem Stanovanjske-komunalne banke Ljubljana Tonetom Florjančičem, nam je med drugim dejal, da gre za ukrep, ki prizadene najbolj tiste, ki se racionalno obnašajo, ki ne »prekoračujejo« dogovorjenih obveznosti... No, moramo povedati, da v Ljubljani kaže pri tem še posebej povedati, da tudi poraba sredstev za stanovanjsko gradnjo v prvem polletju letos ni bila taka, kot bi morala biti. Manjša je bila. Pri tem gre kajpak za vprašanje, kdo vse je odgovoren, če dogovorjenih ciljev na področju stanovanjske gradnje ne uresničujemo. Toda se na nekaj velja opozoriti: gradbena in stanovanjska sezona, kot temu pravimo, je najbolj živa v drugi polovici leta. Očitno pa tega guvernerji narodnih bank ne vedo. Če bi vedeli, kajpak ne bi tudi stanovanjske gradnje vključili v tiste omejitve za kreditiranje, ki veljajo za druga področja. Tone Florjančič nam je povedal: »Sklep sveta guvernerjev se nam zdi nerazumljiv še posebej zategadelj, ker v naši družbi stalno opozarjamo na težave pri stanovanjski gradnji. Sprejeli smo sklepe na zadnjih kongresih zveze komunistov in ker gre za zelo občutljivo socialno-politično problematiko in tudi evidentne potrebe po še večji stanovanjski gradnji, je ukrep sveta guvernerjev v razkoraku s temi političnimi hotenji.«

V stanovanjski komunalni banki ob tem še opozarjajo, da bo omejitve izpolnjevanja že sprejetih posojilnih obveznosti lahko zelo negativno vplivala na nadaljnji razvoj stanovanjskega varčevanja in hkrati še bolj zaostрила probleme, ki že tako ali tako nastajajo zaradi zastoja v komunalni in stanovanjski gradnji Ljubljane. In ker je temu tako, bo omejitve posojil glede na sklep Narodne banke prizadela poleg večje gradnje stanovanj tudi gradnjo komunalne infrastrukture in objektov družbe-

nega standarda, ki so sestavni deli družbeno usmerjene gradnje.

Predlog stanovanjske komunalne banke, naj se iz omejitve naložb izločijo vsi tisti računi, prek katerih se odvija kreditiranje po pravilnikih o stanovanjskem varčevanju ter vezavi sredstev, prav tako pa računi, prek katerih se namensko združujejo sredstva združenega dela za stanovanjsko kreditiranje, je na mestu. S tem bi se izognili resnim posledicam, ki jih povzročata linearna omejitve vseh kreditov na področju stanovanjsko-komunalnega gospodarstva.

Tudi Narodna banka Slovenije je predlagala svetu guvernerjev Narodne banke Jugoslavije, da se iz omejitve porasta kreditov

bank izvzamejo dolgoročni krediti za stanovanjsko-komunalno gradnjo, saj gre za neke vrste selektivne kredite — kot temu pravimo — ki jih dajejo banke na osnovi pravičnikov, ki jih občani, organizacije združenega dela in samoupravne interesne skupnosti jemljejo za odprto ponudbo ter verificiran in družbeno dogovorjen način sodelovanja. Če skratka za pridobljene pravice na osnovi varčevanja oziroma vezave sredstev občanov in organizacij združenega dela, kjer vsi ukrep, ki nespodbudno vpliva, povzroča težave.

Morebiti bi lahko za zaključek zapisali, da smo se v naši družbi spet soočili z ukrepom, ki ne upošteva dejanskih razmer, ki spodbudno vpliva na zelo občutljivo področje stanovanjske gradnje — občutljivo z različnih aspektov — in po svoje prizadene občana, delavca v združenem delu in njegove življenjske interese. Če bodo na ponedeljkovem zasedanju sveta guvernerjev sklep spremenili ter izločili iz omejitve posojila za stanovanjsko in komunalno gradnjo, bomo lahko trdili, da gre za neke vrste premalo proučen ukrep. S tem pa ni rečeno, da pri stanovanjski gradnji ne čaka samoupravnih stanovanjskih skupnosti, bank in vseh družbenih dejavnikov mnogo perečih problemov, ki jih iz leta v leto očitno več ne kaže prelagati.

Litostrojevi četrto desetletje uspehov in razvoja

Voda se umika atomom

Litostroječani so v minulih letih proslavili 31-letnico obnove podjetja. Proslavljanje seveda ni bilo tako slovesno kot pri obkroglji obletnici, vendar pa je bila letošnja obletnica »zamenjena« (sicer povsem tiho, brez »pompa«) z vrsto delovnih uspehov kolektiva — tako da velja o našem gigantu strojegradnje (in nosilcu razvoja te dejavnosti pri nas) spet zapisati nekaj vrstic.

Usmerjena v razvojne načrte: letni smo slišali o velikih pripravah na nove investicije, brez katerih delovna organizacija ne bi mogla slediti razvoju in pomembni na svetovnem trgu; letos smo se odločili, da v Litostroju pobaramo, kako načrte uresničujemo.

Bančni krediti za tovarno in industrijskih vozil so odobreni in prav tako za modernizacijo in razširitev zmogljivosti v jeklolivni in za projekt preoblikovalnih strojev. Sklenjene so pogodbe o sofinanciranju za pro-

jekt industrijskih vozil, smo zvedeli. Gradbena dela za tovarno industrijskih vozil so se že začela, najpomembnejše pri uresničitvi tega načrta — je, so nam zatrdili v podjetju, da imajo vsa soglasja za uvoz potrebnih strojev že v žepu. Pred zaključkom pa so elaborati za modernizacijo in razširitev zmogljivosti za težko strojegradnjo in za zgradbo inštituta.

Ko bodo vse načrte v Litostroju uresnili, bo ta delovna organizacija dobila povsem novo podobo in po pravici se bo uvrščala med velikane strojne industrije. Letna proizvodnja okoli 700 viličarjev, mobilnih in avtomobilov, 4 tisoč ton preoblikovalnih strojev in pripadajočih orodij ter skoraj 10 tisoč ton turbin, žerjavov, črpalk, opreme za cementarne in ostalih proizvodov iz programa težke strojegradnje bo uvrstitev med največja strojegradbena podjetja pri nas vsekakor opravičevala.

Vsekakor pa je izjemno zani-

miv koncept dolgoročnega razvoja Litostroja. V njem namreč načrtujejo povsem novo vejo dejavnosti (čisto nova za Litostrojece ni, saj so se v njej že poskusili pri nas in v SZ) — v proizvodnji opreme za jedrske elektrarne. Počasi se namreč domača industrija že usposablja za izdelavo opreme za jedrske elektrarne in Litostroje se ji je priključil. Po letu 1990 naj bi namreč v Jugoslaviji morala začeti dajati električno energijo po ena jedrska elektrarna vsako leto... Sicer pa je Litostroj zelo uspešno izdelal žerjav za jedrsko elektrarno v Krškem, v delu pa ima pet še večjih in zahtevnejših žerjavov za sovjetske jedrske elektrarne. Vsekakor bodo vsi ti načrti zahtevali od kolektiva velike napore. Glede na dosedanje uspehe — povejmo samo, da imajo v Litostroju licence samo za diesel motorje, vse ostale izdelke pa so razvili sami — pa ni bojazni, da kolektiv zastavljenim nalogam ne bi bil kos. Pripravil: R. B.

Ljubljana

Iverke opominjajo

V zvezi z zastojem proizvodnje v tovarnah ivernih plošč RO Sindikata delavcev lesne industrije in gozdarstva Slovenije ugotovil, da so bili storjeni vsi ukrepi za odpravo nastale problematike. Vendar pa sindikat opozarja na naslednje:

»Prav gotovo je nastala problematika tudi rezultat neusklajenih odnosov, pomanjkanja skupnega planiranja proizvajalcev lepil in proizvajalcev ivernih plošč. Vse to pa narekuje potrebo po večji povezanosti, saj je normalen in kontinuiran proi-

zvodni proces stvar vseh dejavnikov in je nujna poslovna in dohodkovna povezanost.«

Informacijo, katere del smo citirali, razumemo kot opomin, da bo treba narediti korak naprej. Kdo ga bo prvi?

R. N.

Dogajanja v latinski Ameriki

Val »volitev« in val nemirov

Branko Kastelic

V srednji in latinski Ameriki so bile letos volitve kar v sedmih državah. To nikakor ne napoveduje vračanja demokracije oziroma nekakšnega volilnega vala, ki naj bi odplaknil vrsto fašističnih in desničarskih vojaških hunt. V Čilu so bili januarja priče volilni fars, saj so Čilenci malodane s cevmi na tilniku izrekli »da za generala Pinocheta« v voliških, ki so še najbolj spominjala na strojnična gnezda. V Paragvaju je na predsedniških volitvah po dobro pripravljenem scenariju zmagal starosta latinskoameriških diktatorjev general Strossner, ki že desetletja z železno roko vlada Paragvajem. V Gvatemali si je vladajoča generalna ekipa skušala zagotoviti zmago na volitvah z glasovi umrlih volilcev. V Dominikanski republiki je policija s pučem nasilno ustavila štetje glasov na predsedniških volitvah, vendar je končno le priznala zmago kandidata opozicije. Tudi v Boli-

viji so bili priče volilni prevari, predsednik pa je s ponarejeno zmago in nekakšnim volilnim pučem postal general Pereda.

Volitve v pravem pomenu te besede so bile pravzaprav samo v dveh latinskoameriških državah, Ekvadorju in Peruju. V »ekvadorskem primeru« je predvsem pomembno, da gre resnično za umik vojske v vojašnice, da je ta odgovor na odločen glas zatirane in brezpravnega ljudstva; ki zahteva vrnitev demokratičnih svoboščin in kruh kot tudi, da je bila levica, ki je sicer v večini latinskoameriških držav izredno razdrobljena, sposobna ustanoviti skupno volilno zvezo, čeprav v koalicijski s krščanskimi demokrati in da se ji verjetno obeta zmaga v odločilnem volilnem obračunu.

Tudi v Peruju gre za resnično umikanje vojske v vojašnice, vendar je ob tem očitno, da je vojaška vlada ob tem »odprla pot do oblasti le desnici«. Peruske

oborožene sile so bile v prvem obdobju svojega vladanja napredne, lahko bi rekli celo revolucionarne, vendar so sčasoma izgubile revolucionarnost zaradi notranjih razhajanj v vojaškem vodstvu ter pritiskov desnice in zlasti ameriškega kapitala. Zdi se, da ZDA še najbolj ustreza prav takšna zamenjava na oblasti, kot se obeta Peruju, zamenjava, ki bi zagotovila svoboščine meščanske demokracije, hkrati pa pustila ameriške interese in koristi neokrnjene.

Srednje in južnoameriške države pa niso bile v tem letu le v znamenju volitev z geslom »spreminjaj tako, da se nič ne bo spremenilo«, marveč tudi v znamenju vala nemirov, demonstracij in stavk zatirane in brezpravnega ljudstva.

Prav v zadnjih tednih je takšen val zajel Nikaraguo, Peru in Brazilijo. Zlasti režim diktatorske družine Somoza v Nikaragui, ki že več kot štiri desetletja krvavo in absolutistično gospodari tej srednjeameriški državi, doživlja udarec za udarcem. Drug za drugim so si namreč sledili odpoved podpore še zadnje, vendar najmočnejše domače zveznice (kmetijske in industrijske oligarhije), zares spektakularna akcija Sandinistične fronte (zasedba parlamenta in ugrabitev tako rekoč vseh ministrov in poslancev), splošna stavka in nazadnje poskus državnega udara. Dežela je hkrati pravzaprav že v ognju državljanske vojne, saj iz raznih krajev poročajo o spopadih z nacionalno gardo (armado), ki edina ostaja zvesta Somozovemu režimu. Očitna pa so tudi nesoglasja med generali, kajti nekateri med njimi so sodelovali

v pripravljani spodletelega državnega udara.

Iz tega, kar se danes dogaja v tistih latinskoameriških državah, kjer so na oblasti bolj ali manj krvave in nasilne vojaške hunte, je mogoče izluščiti vrsto ugotovitev. Prva in najbolj očitna je, da se vojaške hunte vse teže ohranjajo na oblasti. Kako jim to uspeva kljub naraščajočemu odporu množic in vseh političnih sil, pove prav primer Nikaragoe. Jasno je namreč, da ostaja Somoza na oblasti predvsem po zaslugi izdatne ameriške finančne, vojaške in druge pomoči. Jasno je tudi, da bi resnični ameriški pritisk na vazala v Nikaragui in nekaj urah odplaknil krvavega diktatorja. ZDA pa so še vedno neodločne, pa ne zaradi raznih Somozov, Pinochetov, Videl, Strossnerjev in drugih diktatorjev v generalskih uniformah, marveč zaradi mastnih dobičkov, ki jih po zaslugi tih zvestih imperialističnih vazalov kujejo ameriške večnacionalke v Latinski Ameriki. Temu morda ne bi bilo tako, če bi bile na oblasti drugačne vlade.

Druga ugotovitev je, da protesti mednarodne javnosti in ameriško »zavzemanje« za spoštovanje človekovih pravic vendarle vpliva na to, da se življenjska doba režimov vidno krajša. Ob tem je očitno, da bo prenos oblasti potekal na relaciji vojska — meščanska desnica, ki naj ne bi bistveno prizadela ameriških interesov. Levica, ki je bila bistveno bolj izpostavljena pritisku režimov, je namreč še vedno zelo neenotna. Ameriška podpora, nasilje in raztrganost opozicije so torej stebri oblasti latinskoameriških diktatorjev.

KDO JE KDO

MAHMUD RIAD

generalni sekretar Arabske lige

Arabska enotnost je bila v 33 letih obstoja Arabske lige vsako leto »bolj potrebna, kot kdaj koli prej«. Če jo je Sadatovo potovanje v Jeruzalem razbilo, jo danes poskuša ponovno obnoviti generalni sekretar Arabske lige Mahmud Riad.

Pravijo mu »mirni človek egiptovske diplomacije«. Do 1972, ko je bil izvoljen za generalnega sekretarja Arabske lige, je namreč bil Riad prvi človek kairske diplomacije. Rodil se je 1917, končal vojaško akademijo in se že zgodaj vključil v politiko. 1949 je sodeloval v znanih pogovorih na Rodosu, ko se je odločilo o ustanovitvi izraelske države. Naslednja leta je bil glavni predstavnik Egipta v mešani komisiji za premirje.

Pot ga je nato vodila v zunanje ministrstvo in za tri leta na veleposlaniško mesto v Sirijo. Leta 1958 je bila prelomnica v Riadovi karieri. Naser ga je imenoval za svojega posebnega svetovalca za zunanje zadeve. Pet let je bil eden najzaupnejših ljudi, ki so obkrožali predsednika Naserja. Navkljub temu, da je bil v

senci, si je pridobil ugled umirnega človeka in izvrstnega diplomata.

Od 1962 do 1964 je bil stalni predstavnik Egipta pri OZN. Njegov stičišču svetovne diplomacije je utrdil ugled »mirnega človeka egiptovske diplomacije«. Njegov kolegi so pripovedovali, da je Riad najprej pripravil sogovornika, da se strinja z njim in da pozneje ugotovi, da se stvari razvijale tako, kot si je zamislil, ampak tako, kot je želel egiptovski diplomat.

Zunanji minister je postal 1964. Od takrat je uspešno opravil številne občutljive zadeve. Poraz v junijski vojni 1967 pokazal pravo vrednost izvrstnega diplomata, ki je bil egiptovsko-izraelskih odnosa popolnoma doma. Njegovi pogledi so bili eden osnovnih vzporedov najprej Naserjeve, nato pa še Sadatove politike.

Ko je postal 1972. leta generalni sekretar Arabske lige, bilo mogoče reči, da je postal prvi človek na pravo mesto. Danes, ko arabski svet pretrpi sajo resne razprtije, bi lahko rekli: »v pravem trenutku«. Vendar niti diplomat Mahmud Riad ni jamstvo, da bo Arabska liga zadihala s polnimi pljuči. Egiptčan lahko samo potihoma računa na uspeh, čeprav je njegova politična bodočnost povezana s prihodnostjo Arabske lige. Medtem ko Riad potuje ene do druge arabske prestolnice, se predsednik Sadat pripravlja na trojni sestanek v Camp Davidu. Če ne bo uspel, mu bodo preostali le sadovi Riadovih misli in iskanje drugih, morda nevarnejših izhodov iz bližnjavežnih nega primeža.

Pregled izdanih brošur v zbirki Knjižnica Sindikati, ki jo lahko še dobite:

	Cena v din
Št. 8: Ljudska obramba in družbena samozaščita — temeljna naloga sindikatov	30
Št. 9: Bogdan Kavčič: Samoupravljanje v združenem delu	40
Št. 10: R. Albrecht: Nov korak pri graditvi temeljev socialistične samoupravne družbene ureditve	8
Št. 11: Gabrijel Sfiligoj: Gospodarjenje v združenem delu	30
Št. 12: Tehnologija in samoupravljanje	35
Št. 13: Sindikati in uveljavljanje dohodkovnih odnosov v združenem delu	25
Št. 14: Družbena preobrazba odnosov med delavci v proizvodnih in trgovskih organizacijah	40

TA TEDEN V ŽARIŠČU

BEOGRAD — Predsednik republike je poslal papežu Janezu Pavlu I. brzojavno čestitko ob izvolitvi za novega poglavarja katoliške cerkve. V njej je med drugim zapisal: »Prepričan sem, da bo prispevek svetega sedeža k boljšemu razumevanju in zaupanju med narodi in državami in k njihovim prizadevanjem, da bi ohranili in utrdili mir, poglobili proces popuščanja mednarodne napetosti, pospešili enakopravno in konstruktivno mednarodno sodelovanje ter odpravili lakoto in rasno razlikovanje vseh vrst, tudi v prihodnje deležen mednarodnega priznanja.« V brzojavki je predsednik Tito izrazil tudi prepričanje, da se bodo odnosi med SFRJ in Vatikanom še naprej uspešno in ugodno razvijali.

Papež Janez Pavel I. je medtem v celoti potrdil prejšnji upravni vrh svetega sedeža in napovedal, da bo nadaljeval duhovno poslanstvo njegovih predhodnikov.

KAIRO — Egiptovska vlada je dovolila predstavniku Palestinske osvobodilne organizacije El Suraniju, da se vrne v Kairo. Suranija so decembra lani izgnali iz Egipta. Povod za to so bila nesoglasja v arabskem svetu, ki so izbruhnili po potovanju predsednika Sadata v Jeruzalem. Vrnitev Suranija povezujejo z določeno otoplitvijo v odnosih med Egiptom in Palestinsko osvobodilno organizacijo.

bank, organizacij in posameznikov, ki politično, ekonomsko in vojaško pomagajo rasističnim režimoma v Rodeziji in Južni Afriki. Listina med drugim vsebuje imena kar 462 oziroma 647 ameriških družb. Ob teh podatkih pravzaprav ni »čudno«, da se beli rasisti »uspešno« upirajo porazu.

TEHERAN — Predsednik CK KP Kitajske in državnega sveta LR Kitajske Hua Kuo-feng je dopotoval na štiridnevni uradni obisk v Iran, kjer se bo pogovarjal z iranskim šahom Rezom Pahlavijem in drugimi iranskimi funkcionarji.

V Iranu se je medtem poleg val nemirov in demonstracij, ki je terjal številne žrtve ter odstop stare in imenovanje nove vlade. Novi premier Šarif Imami je med drugim napovedal svobodne volitve in uzakonitev političnih strank.

LISBONA — Portugalska je dobila novo vlado, ki jo vodi neodvisni politik Nobre da Costa, ki uživa podporo velikega kapitala. Ob zapirski je portugalski predsednik Eanes povedal, da bo nova vlada prehodne narave in da je njena prva naloga priprava izrednih splošnih volitev. Premier Costa je ob isti priložnosti spregovoril v precej drugačnem tonu, kajti dejal je, da nova vlada ne namerava samo izvrševati ukazov. Politične stranke je ob tem obdolžil dvoiličnosti in s tem še razširil že sicer očitni spor »tehnokratske« vlade in strank.

Jugoslovansko-kitajski dnevi

Prispevek k miru in razumevanju

Branko Kastelic

Osemdnevni uradni in prijateljski obisk predsednika kitajske partije in države Hua Kuo-fenga pri nas je nekaj manj kot leto dni po obisku predsednika Tita na Kitajskem, ki ga obe strani štejeta za zgodovinskega, zgovorno označil novo prelomnico v razvoju jugoslovansko-kitajskih odnosov in vseh področjih in je bil v svoji mednarodni razsežnosti dogodek kar največjega pomena.

Najmočnejši vtis, ki ostaja po obisku je tisto, kar je bilo mogoče videti in čuti na ulicah Beograda, Skopja, Zagreba, Pulja, skratka povsod, kjer se je mudil kitajski voditelj. In to je bilo spontano, prisrčno, toplo in prijateljsko gostoljubje. Z drugimi besedami — to je bila zgovorna manifestacija poglobljanja jugoslovansko-kitajskega prijateljstva in iskrenega zadovoljstva nad dejstvom, da sta se zblížali dve zares veliki revoluciji našega časa kot tudi nad načinom, kako sta se zblížali.

Obisk je namreč zgovorno pokazal jugoslovansko priznanje socialistični revoluciji Kitajske ter kitajsko priznanje socialistični revoluciji jugoslovanskih

narodov in narodnosti — ter veliko zanimanje za razvoj in današnje dosežke obeh revolucij. Posebej velja poudariti, da so dali pečat jugoslovansko-kitajskim pogovorom na vseh ravneh in o vseh vprašanih velika medsebojna odprtost, zaupanje in spoštovanje stališč. Ti pogovori so potrdili tudi novo izjemno pomembno razsežnost odnosov med SFRJ in LR Kitajski — odnose in sodelovanje med partijama. Poudarili so, da so bili v prejšnjem in v tem letu uresničeni vsi cilji in naloge, ki jih je narekoval proces normalizacije odnosov med partijama in da je ta naletela na vsestransko podporo članstva ZKJ in KPK. Med pogovori so tudi ocenili, da je razvoj sodelovanja med ZKJ in KPK zelo pomemben sestavni del celotnih odnosov in vsestranskega sodelovanja med državama in da je resnično in dolgoročno v prid mednarodnega razumevanja, miru in socializma. Posebej bi veljalo opozoriti na oceno, da so ugodne možnosti za poglobitev sodelovanja kot izmenjavo izkušenj med ZKJ in KPK in sicer na temeljih spoštovanja načel samostojnosti, ena-

kopravnosti, odgovornosti sleherne partije in gibanja pred lastnim delavskim razredom in narodom ter vzajemnega upoštevanja in spoštovanja razlik, ki izhajajo iz poti izgradnje socializma in mednarodnega položaja Jugoslavije oziroma Kitajske.

»Imeli smo zares zelo široke in prijateljske pogovore,« je jugoslovansko-kitajski dialog ocenil predsednik republike in ZKJ Josip Broz Tito, »in pri mnogih vprašanih se je pokazalo, da so bila stališča enaka ali podobna. Bile so tudi razlike, nekatere mogoče tudi rezultat preslabega vzajemnega poznavanja. To terja, da se medsebojno globje spoznavamo. Bistveno pa je, da se strinjamo, da te razlike niso in naj ne bi bile ovira za vsestranski razvoj sodelovanja naših držav in partij.«

Zelo uspešni so bili tudi pogovori gospodarskih delegacij, ki so se končali s podpisom dveh zelo pomembnih sporazumov, in sicer o dolgoročnem gospodarskem in znanstveno-tehničnem sodelovanju ter o ustanovitvi medvladnega odbora, ki bo skrbel za to sodelovanje. Ta sporazuma namreč zagotavljata razvoj so-

dobnejših in razvitejših oblik o spodarskega sodelovanja, ki je zdaj omejeno na blagovno menjavo kljub zares številnim možnostim.

Celotna turneja kitajskega voditelja in obisk v Jugoslavijo posebej sta bila na moč odmevna v mednarodni javnosti. Tisti, ki so bili v mednarodni javnosti omenjeni, ki objektivno ocenjujejo ta obisk, brez takšnih drugačnih špekulacij in ugibanj ugotavljajo, da gre za nov uspešen neodvisne in nevrščene jugoslovanske zunanje politike v priložnostnih zadevanjih za razvoj aktivnega miroljubnega sodelovanja in dobrih odnosov z vsemi državami sveta. Sovjetskemu tisku in tisku nekaterih vzhodnoevropskih socialističnih dežel pa je bil obisk povod za napad na jugoslovansko tisk in predpisovanje receptov o očitkom, da ne polemizira s kitajskimi stališči in da se ne oglašuje od izjav kitajskega predsednika. Ni odveč znova poudariti, da naš tisk ne potrebuje nikakršnih receptov od nikogar, ker je svobodni tisk, katerega pisanje zunanji politiki temelji na naših neodvisne nevrščene zunanje politike.

Ob letošnjem planinskem slavlju in jubileju prvega vzpona na Triglav

Veliko več kot samo obletnica

Planinarjenje in izlet v gore privlačijo široke ljudske množice

Andrej Ulaga

Ni naključje, da v teh dneh, ko praznujemo 200-letnico prvega vzpona na Triglav, želimo natančneje opredeliti pomen tega dogodka in vsega, kar mu je sledilo kasneje, ko se je naš narod tesno navezal na gore, ko je postal Triglav simbol naših prizadevanj za svobodno in pravično življenje. In v tem primeru teh dvesto let zares ni malo, še posebno, če vemo, da je bila osvojitve skrivnostnega neznane vrha za tiste čase nadvse pogumno dejanje, ki so ga uspešno opravili štirje Slovenci iz Bohinja: Luka, Matevž, Štefan in Lovrenc. Opravili so izredno dejanje, saj je šlo za prvi zahtevnejši vzpon na dotlej nedostopne in še danes nevarne najvišje vrhove Alp. Na Mont Blanc je deminimo stopila človeška noga šele osem let kasneje, na Grossglockner polnih dva in dvajset, na Matterhorn celo sedemindvajset itd.

Tudi ni naključje, da je postalo obiskovanje gora najimenitnejši šport dvajsetega stoletja. Hojo v gore so si ljudje prisvojili, postala je potreba širokih ljudskih množic. Gre za dejavnost oziroma gibanje v širšem smislu besede, ki v polni meri krepi tudi človekovo notranjost, njegovo

moč in ustvarjalnost. Če kje, potlej smo prav v gorah vsi enaki. V primerjavi z mogočno narodo pomeni vsak posameznik malo in obenem zelo veliko, če predstavlja člen v verigi, člen v navezi. Le malokje tako kot v hribih velja zlato načelo poštenega sožitja, tovarištva in vsega pravičnega, od česar se v dolini včasih tako nevarno oddaljujemo — vsi za enega, eden za vse. Če le kje, potem je prav v gorah najmanj prostora za sebičnost, samoljublje in nepoštenost. Gore so visoke. In čim višje so, čim večje in mogočnejše, tem mikavnejše so, tem bolj nevarne. Zato se morajo tudi ljudje, ki jih obiskujejo, navzeti nekaj njihove veličine in si pridobiti srčnosti. Zato so v visokih gorah uspešni le pravi ljudje. Za druge tu ni prostora. Gora jih zavrača, ker ji preprosto niso dorasli, ker ji v svoji notranjosti, v svojem gledanju na življenje okoli sebe niso kos.

Iz desetletja v desetletje, iz leta v leto postaja zahajanje v naravo nujna spremenjenega načina življenja. Utrupu civilizacije in vsemu, kar nas obdaja, ne moremo preprosto ubežati. Moramo se prilagajati vsemu, kar je nujno, obenem pa se moramo znati upreti nekaterim stvarim in

si izbojevati trenutke in urice prostosti, kjer se lahko vsaj za kratek čas osvobodimo morečih bremen, utrujajočih misli in skrbi, kjer lahko neomadeževani prirodi postavimo stvari v sebi na pravo mesto in kjer si lahko oddahnemo ter svobodno zadihamo. Že danes terja vse to življenje, ki nas ne osrečuje kljub hitremu napredku civilizacije in vse višjemu življenjskemu standardu. Tudi ljudje smo del prirode, ki ji ne moremo ubežati, od katere se ne moremo odcepiti. In čim dlje se od nje oddaljujemo, tem bolj to čutimo na lastni koži, na svojem življenju.

Zato tudi množica ljubiteljev gora tako zelo hitro narašča, zato je tudi planinstvo postalo last širokih ljudskih množic in njihov šport številka ena. Zato imamo samo v naši ožji domovini že blizu sto tisoč registriranih planincev, medtem ko jih je tistih brez legitimacije še nekajkrat toliko! Zato tudi letos pripisujemo tolikšen pomen obletnici prvega pristopa na Triglav, zato tudi v Bohinju prelep nov spomenik prvopristopnikom na našo najvišjo goro.

»Pa to ni le spomenik štirim srčnim možem. To je obenem tudi spomenik neznanim gorni-

kom, neznanim in pozabljenim gorskim vodnikom, ki so dolga stoletja korak za korakom raziskovali snežnikov kranjskih siv'ga poglavarja ter trgali iz njegovih nedrj skrivnostne koprene mističnih vraž in tabujev...«, je na proslavi v Bohinju med drugim poudaril dr. Miha Potočnik, predsednik Planinske zveze Slovenije.

»Jubilej pa mora biti za nas še ena spodbuda. Opozarja nas, da nosimo pred sedanostjo in pred bodočimi pokolenji tudi odgovornost za ohranitev lepote in čistosti našega gorskega sveta«, je v svojem pismu Planinski zvezi Slovenije poudaril član predsedstva SFRJ Edvard Kardelj. »Nenačrtni, nepremišljeni in neodgovorni posegi v naravo, ki so jim v oporo komercializem, potrošniška mentaliteta, kratkovidnost in egoizem posameznikov ter nekaterih skupin, mnogokrat povzročajo nepopravljivo škodo. Čas je, da naša družba odločneje postavi ta vprašanja na dnevni red.«

Štirje srčni možje iz Bohinja so opravili pred dvesto leti za tiste čase izredno podvig: prvi so se povzpeli na vrh Triglava in s tem osvojili eno med najmočnejših gora alpskega pogorja. Le kdo si je takrat mislil, da bodo planine čez desetletja privlačile tolikšne množice, kot jih danes, ko bo postalo obiskovanje gora najimenitnejši šport dvajsetega stoletja? Spomenik na zgodovinski dogodek, ki stoji v Ribčevem lazu, je izdelan po zamisli akademskega kiparja Stojana Batiča.

20. letne športne igre papirničarjev Slovenije

Jubilejna lovorika domačinom

Mnogi razmišljajo o poklicnem organiziranju rekreacije

Za letošnje jubilejne letne športne igre slovenskih papirničarjev, ki so bile minuli petek in sobota v Ljubljani, ni bila znana rekordna udeležba, pač pa rekordna srečanja v skoraj vseh panogah. Na igrah, ki jih je organizirala konferenca osnovnih organizacij, udeleženk jubilejnih iger, sta najboljšim posameznikom in ekipam podelila priznanja organizatorjev predsednik sindikalne konference in glavni direktor Kartonažne tovarne Ljubljana Franc Friškovec in inž. Tomislav Cukrov.

Rezultati po panogah:
Moški — streljanje: 1. Sladkogorska 834 krogov, 2. Radeče 799, 3. Kartonažna tovarna Lj. 796 krogov; **Šah:** 1. Sladkogorska 21 točk, 2. Krško 20, 3. Količevo 20 točk; **Namizni tenis:** 1. Krško, 2. Kartonažna tovarna Lj., 3. Sladkogorska; **Odbojka:** 1. Sladkogorska, 2. Krško, 3. Kartonažna tovarna Lj.; **Mali nogomet:** Papirografika, 2. Vevče, 3. Kartonažna tovarna Lj.; **Kegljanje:** Vevče 2424 kegljev, 2. Medvode 2408, 3. Krško 2389 kegljev, posamezniki: 1. Brdnik (Medvode) 865 kegljev; **2. Ruhovec (Krško) 853, 3. Mulec (Kartonažna tovarna LJ) 850 kegljev; Plavanje:** — 50m prsno do 25 let: 1. Kocjančič (Vevče) 45,0, 2. Hribar (Vevče) 45,4, 3. Turk (Krško) 45,7, 50m prsno do 30 do 39 let: 1. Vilfan (Vevče) 40,6, 2. Lampič (Količevo) 41,5, 3. Turk (Krško) 41,7, 50m prsno: 1. Turk (Krško) 30,3, 2. Šajhar (Vevče) 30,6, 3. Libenšek (Krško) 31,5, 50m prsno nad 40 let: 1. Kolšek (Krško) 42,0, 2. Pleško (Količevo) 43,5, 3. Anžič (Vevče) 43,7, 50m prsno: 1. Špilar 34,0, 2. Kolšek (oba Krško) 34,2, 3. Anžič (Vevče) 34,3, štafeta 4 x 50m prsno: 1. Vevče 1:54,9, 2. Krško 1:59,1, 3. Kartonažna tovarna Lj. 2:50,8. **Ekipna razvrstitev: 1. Vevče 266 točk, 2. Krško 254, 3. Kartonažna tovarna Lj. 195 točk.**
Zenske — streljanje: 1. Radeče 468 krogov, 2. Sladkogorska 429, 3. Krško 264 krogov; **Namizni tenis:** 1. Kartonažna tovarna Lj., 2. Sladkogorska, 3. Radeče; **Odbojka:** 1. Sladkogorska, 2. Papirografika, 3. Krško; **Kegljanje:** 1. Radeče 1303 kegljev, 2. Kartonažna tovarna Lj. 1222, 3. Papirografika 1001 kegljev, posameznice: 1. Kržan (Radeče) 688 kegljev, 2. Kačur (Radeče) 678, 3. Kaič (Radeče) 677 kegljev; **Plavanje:** 50m prsno do 29 let: 1. Šalamon (Krško) 48,7, 2. Purkart (Kart. tov. Lj.) 52,2, 3. Šeško (Krško) 52,7, 50m prsno: 1. Šalamon (Krško) 41,6, 2. Purkart (Kart. tov. Lj.) 45,3, 3. Lipovec (Vevče) 45,4, 50m prsno nad 30 let: 1. Kolenc 49,5, 2. Novak (obe Krško) 53,1, 3. Lorbek (Vevče) 55,5 in 50m prsno: 1. Lorbek (Vevče) 47,2.

nje koristna oblika športne rekreacije v eni najbolj pomembnih panog slovenskega gospodarstva, v kateri združuje svoje delo skoraj 8500 delavcev. Na sklepnih slovesnosti v dvorani doma TSS, na kateri so bili predstavniki vseh devetih delovnih organizacij, udeleženk jubilejnih iger, sta najboljšim posameznikom in ekipam podelila priznanja organizatorjev predsednik sindikalne konference in glavni direktor Kartonažne tovarne Ljubljana Franc Friškovec in inž. Tomislav Cukrov.

Rezultati po panogah:
Moški — streljanje: 1. Sladkogorska 834 krogov, 2. Radeče 799, 3. Kartonažna tovarna Lj. 796 krogov; **Šah:** 1. Sladkogorska 21 točk, 2. Krško 20, 3. Količevo 20 točk; **Namizni tenis:** 1. Krško, 2. Kartonažna tovarna Lj., 3. Sladkogorska; **Odbojka:** 1. Sladkogorska, 2. Krško, 3. Kartonažna tovarna Lj.; **Mali nogomet:** Papirografika, 2. Vevče, 3. Kartonažna tovarna Lj.; **Kegljanje:** Vevče 2424 kegljev, 2. Medvode 2408, 3. Krško 2389 kegljev, posamezniki: 1. Brdnik (Medvode) 865 kegljev; **2. Ruhovec (Krško) 853, 3. Mulec (Kartonažna tovarna LJ) 850 kegljev; Plavanje:** — 50m prsno do 25 let: 1. Kocjančič (Vevče) 45,0, 2. Hribar (Vevče) 45,4, 3. Turk (Krško) 45,7, 50m prsno do 30 do 39 let: 1. Vilfan (Vevče) 40,6, 2. Lampič (Količevo) 41,5, 3. Turk (Krško) 41,7, 50m prsno: 1. Turk (Krško) 30,3, 2. Šajhar (Vevče) 30,6, 3. Libenšek (Krško) 31,5, 50m prsno nad 40 let: 1. Kolšek (Krško) 42,0, 2. Pleško (Količevo) 43,5, 3. Anžič (Vevče) 43,7, 50m prsno: 1. Špilar 34,0, 2. Kolšek (oba Krško) 34,2, 3. Anžič (Vevče) 34,3, štafeta 4 x 50m prsno: 1. Vevče 1:54,9, 2. Krško 1:59,1, 3. Kartonažna tovarna Lj. 2:50,8. **Ekipna razvrstitev: 1. Vevče 266 točk, 2. Krško 254, 3. Kartonažna tovarna Lj. 195 točk.**
Zenske — streljanje: 1. Radeče 468 krogov, 2. Sladkogorska 429, 3. Krško 264 krogov; **Namizni tenis:** 1. Kartonažna tovarna Lj., 2. Sladkogorska, 3. Radeče; **Odbojka:** 1. Sladkogorska, 2. Papirografika, 3. Krško; **Kegljanje:** 1. Radeče 1303 kegljev, 2. Kartonažna tovarna Lj. 1222, 3. Papirografika 1001 kegljev, posameznice: 1. Kržan (Radeče) 688 kegljev, 2. Kačur (Radeče) 678, 3. Kaič (Radeče) 677 kegljev; **Plavanje:** 50m prsno do 29 let: 1. Šalamon (Krško) 48,7, 2. Purkart (Kart. tov. Lj.) 52,2, 3. Šeško (Krško) 52,7, 50m prsno: 1. Šalamon (Krško) 41,6, 2. Purkart (Kart. tov. Lj.) 45,3, 3. Lipovec (Vevče) 45,4, 50m prsno nad 30 let: 1. Kolenc 49,5, 2. Novak (obe Krško) 53,1, 3. Lorbek (Vevče) 55,5 in 50m prsno: 1. Lorbek (Vevče) 47,2.

Posebno v šahu je šlo zelo zares, saj so si prvouvrščene ekipe priborile v končni uvrstitvi skoraj enako število točk: Sladkogorska 21, Krško in Količevo pa po 20. Foto: A. Ul.

ljev, posameznice: 1. Kržan (Radeče) 688 kegljev, 2. Kačur (Radeče) 678, 3. Kaič (Radeče) 677 kegljev; **Plavanje:** 50m prsno do 29 let: 1. Šalamon (Krško) 48,7, 2. Purkart (Kart. tov. Lj.) 52,2, 3. Šeško (Krško) 52,7, 50m prsno: 1. Šalamon (Krško) 41,6, 2. Purkart (Kart. tov. Lj.) 45,3, 3. Lipovec (Vevče) 45,4, 50m prsno nad 30 let: 1. Kolenc 49,5, 2. Novak (obe Krško) 53,1, 3. Lorbek (Vevče) 55,5 in 50m prsno: 1. Lorbek (Vevče) 47,2.

Končni vrstni red ekip: 1. Kartonažna tovarna Ljubljana 87 točk, 2. Sladkogorska 74, 3. Krško 74, 4. Radeče 60, 5. Vevče 60, 6. Količevo 41, 7. Papirografika 34, 8. Medvode 21 in 9. Rudnik kaolina Črna-Kamnik 7 točk.

Ivo Virnik

Je začelo zanimanje popuščati?

Z dobro voljo do trimskih stez

Vse bolj se uveljavlja spoznanje, da je treba slehernega človeka pridobiti za rekreacijo. Danes vabijo k udeleževanju tudi tiste, ki so bili dolga desetletja zapostavljeni v športu: ženske, slabotne, manj sposobne, starejše in stare.

Razumljivo pa je, da ljudje, ki so preželi mladost brez športne vzgoje, ne morejo začeti s košarko, tenisom ali s smučanjem na vodi. Za začetek so jim potrebne motorično manj zahtevne vrste telesnega udejstvovanja. Za začetnike in še posebej za starejše pomenijo trimске steze dobro rešitev.

Pred nekaj leti se je pri nas kar lepo število delovnih ljudi in občanov navduševalo za »telovadnice v naravi«, kakor so imenovali trimске steze, zdaj pa se že zdi, da je začelo zanimanje popuščati. Očitno je, da so si krajevni dejavniki premalo prizadevali, da bi navadili krajane na novo obliko redne vadbe. Nekateri je odvrčalo tudi to, da so bile steze že na samem začetku speljane preveč strmo in da je bila vadba preveč zahtevna za neizurjene. Nikogar ni bilo, ki bi udeležence poučil, da se morajo najprej ogrevati in da se morajo postopno usposobiti za vadbo.

Ko se približuje jesen, ko bo kaj kmalu konec kopalne sezone, bo treba na novo zbuditi zanimanje za kondicijsko vadbo v naravi. Na novo bo treba povabiti krajane na trimске steze — za prvo vadbo morda organizirano pod strokovnim vodstvom. V krajih, kjer še ni stezic v naravi za hojo in tek, jih bo treba poiskati. Namenoma uporabljamo besedo »poiskati«, kajti steze, primerne za hojo in tek, so povsod, kjer sta polje in gozd. Morda so opuščenec, zarasle z grmovjem in drevesnimi vejami (ker se danes

predvsem vozimo), z malo truda pa lahko postanejo spet prehodne. Pomembno je, da poiščemo tiste nekdanje bližnjice in pota, ki so odmaknjena od cest, kjer ni motoriziranega prometa in kjer je zrak čist.

Ko pozivamo k obnovi opuščeni poti v naravi, se nam zdi vredno povedati, da ni potrebno, da bi vse trimске steze opremljali po švicarskem vzorcu z 20 postajami za gimnastične vaje in gibalne naloge na preprostem telovadnem orodju. Za začetek se lahko odločimo za »finski vzorec«, to je za stezo brez postaj — za stezo, ki je namenjena predvsem hoji in teku. Lahko pa se odločimo tudi za »švedski vzorec« — za stezo po valovitem svetu, ki ima potrebne naprave za krepitve mišic (lesen telovadni drog in podobno) na preprostom telovadnišču pri trimski koči. Trimске steze po tem ali onem vzorcu, opremljene z orodjem za visenje na rokah, za preskoke in podobno — ali pa tudi neopremljene, bodo prav prišle vsem tistim, ki se želijo razgibati na svežem zraku. Posebno prav bodo prišle planincem (za aktivnost med tednom) in športnikom vseh vrst (za kondicijo), zlasti pa še smučarjem, ki morajo že zdaj začeti s pripravami na zimsko sezono. Seveda bodo imele največ obiskovalcev tiste steze, ki jih bomo našli in usposobili v bližini naselij, da jih bodo ljudje dosegli peš ali s kolesi.

Samo pred enim vzorcem svarimo, pred tistim, ko ne storimo prav ničesar, da bi rekreacije potrebnim ljudem pomagali, da postanejo aktivni.

D. U.

Razvoj slovenskih sindikatov od 3. do 8. kongresa

(IV.)

Vsi naši delovni dogovori

Profesor Božidar Zakrajšek

Po referatu se je razvila živahna razprava, v kateri je bilo še posebej poudarjeno, da ostaja razvijanje samoupravne zavesti in odgovornosti ena temeljnih nalog sindikatov. Ob koncu običnega zbora so delegati izvolili novi republiški svet, ki je imel 70 voljenih članov in 12 članov sveta po položaju. Novi nadzorni odbor je imel pet članov. Po končanem običnem zboru se je sestel republiški svet in izvolil novo predsedstvo s 23 člani in pod vodstvom novega predsednika Toneta Kropuška.

VIII. kongres

Po programu delovanja slovenskih sindikatov, ki ga je sprejel 7. občni zbor, bi moral biti naslednji občni zbor oziroma kongres leta 1972, vendar je republiško vodstvo sindikatov po 21. seji predsedstva ZKJ in po 29. seji CK ZKS sprejelo politično oceno, da je potrebno predvideni 8. kongres zveze slovenskih sindikatov preložiti na kasnejši čas. Glede na to, da so dobili sklepi, sprejeti na sejah in še zlasti akcijska usmeritev ZK popolno podporo organiziranih delavcev, tedaj že sklicani 8. kongres zveze slovenskih sindikatov v tedanjih razmerah ne bi mogel uresničiti pričakovanih delavcev in sprejeti dolgoročne podlage za delo sindikatov. Zato so se v republiškem svetu odločili za sklic 4. konference Zveze sindikatov Slovenije ter na njej opredelili odnos do neposrednih nalog sindikalnih organizacij, sprejeli izhodišča in številne konkretne sklepe za novo organiziranost in delovanje sindikatov. Ta konferenca, ki je bila leta 1973 v Ljubljani, ne pomeni nekaj povsem novega v delovanju slovenskih sindikatov, vsaj kar zadeva vsebino njenih sklepov. Kot novost lahko označimo le nedvoumno stališče, da ne kaže podcenjevati pripadnosti ideji in akciji za uresničevanje samoupravljanja samo po besedah, temveč le po dejanjih. Saj v času pred 21. sejo predsedstva ZKJ in pred 29. sejo CK ZKS v naši družbi ni manjkalo leporečja o privrženosti samoupravljanju in interesom delavskega razreda in so tudi sindikalne organizacije, kar zadeva sklepe, marsikdaj prišle v razkorak med besedami in dejanji.

Poleg 4. konference je pomembna tudi 2., ki je bila v Ljubljani 18. junija 1970. leta in na kateri so sprejeli statut Zveze sindikatov Slovenije in se tako tudi formalno konstituirali kot samostojna organizacija sindikatov v Zvezi sindikatov Jugoslavije. Statut je določal vlogo sindikatov Slovenije in opredeljeval njihovo strategijo pri reševanju družbenih problemov. Na konferenci so poudarili pomen večjega vpliva najnaprednejših hotenj množice delavcev na politiko, in sicer tako na tisto, ki usmerja dolgoročni razvoj in kjer sindikati niti za trenutek ne smejo izpustiti izpred oči zgodovinskih interesov delavskega razreda, kakor tudi na politiko, s katero se uresničujejo vsakodnevni neposredni interesi delovnih ljudi v delovni organizaciji, v krajevni skupnosti, v občini in na drugih ravneh. Delegati so menili, da dolgoročnih ciljev ni mogoče uresničevati, če ne bodo uspešno in razumno urejali razmer, v katerih delajo, samoupravljajo in živijo v trenutnem obdobju.

Te zgodovinske cilje bo možno uresničiti v vsakdanji bitki za materialni, kulturni in samoupravni položaj delovnega človeka. Sindikati morajo biti tako kot v vsej zgodovini revolucionarnega delavskega gibanja skupaj s komunisti vedno in povsod aktivni borci za socialistično samoupravno družbo.

V vsem obdobju med 7. občnim zborom in 8. kongresom je bila vsa dejavnost slovenskih sindikatov usmerjena v podobne ali iste naloge, kot smo jih že navedli v prejšnjem obdobju. Temeljno pozornost so posvečali nalogam pri razvijanju samoupravljanja, aktivnosti sindikatov v javni ustavni razpravi, konstituiranju organizacij združenega dela in sklepanju samoupravnih sporazumov o tem, razvijanju samoupravne delavske kontrole, sodelovanju v integracijskih procesih, oblikovanju samoupravnih interesnih skupnosti, uvajanju samoupravljanja v bančništvu in urejanju medsebojnih razmerij delavcev v združenem delu.

Na področju razporejanja dohodka ter delitve sredstev za osebne dohodke so se sindikati zavzemali za oblikovanje samoupravnega sporazumevanja in za novi zakon o usmerjanju delitve dohodka in osebnih dohodkov. Pri tem so veliko pozornosti posvetili tudi medrepubliškem dogovarjanju o teh vprašanjih. Na področju materialnega razvoja družbenoekonomske politike so se zavzemali predvsem za uresničitev stabilizacijskih nalog in družbeno dogovarjanje ter samoupravno sporazumevanje o programiranju nalog in oblikovanju sredstev za splošno in skupno porabo.

Na področju socialne politike so se ukvarjali s problemi stanovanja, socialne pomoči, zdravstvenega varstva, pokojnin, zaposlovanja, izboljšanja delovnih razmer in za odpravo nočnega dela mladine in žensk.

Na področju izobraževanja, znanosti, kulture so se sindikati zavzemali predvsem za izenačevanje

možnosti za šolanje otrok in mladine, za izobraževanje ob delu, za povezovanje vzgoje in izobraževanja z drugimi področji družbenega razvoja, za družbeno izobraževanje delavcev, kulturno prosvetljevanje ter telesno kulturo in rekreacijo.

Poleg tega so se ukvarjali še s problemi lastne organiziranosti in kadrovske preobrazbe, s problemi ljudske obrambe in družbene samozaščite, s časopisno dejavnostjo in obveščanjem, mednarodno dejavnostjo ter pravno pomočjo svojim članom.

Kot smo že omenili, je bil 8. kongres, ki je bil predviden za leto 1972, zaradi tedanjih družbenopolitičnih razmer prestavljen in je bil nato sklican šele osem let po zadnjem običnem zboru. Ta kongres, ki je bil 7. in 8. novembra 1974. leta v Celju, je pomenil potrditev in dokončno izoblikovanje statuta Zveze sindikatov Slovenije ter sklepov, ki so jih dejansko izoblikovali člani sindikatov (približno 600 tisoč) v pripravah na kongres. Kongresa se je poleg 384 delegatov udeležilo tudi več uglednih predstavnikov slovenskega družbenopolitičnega življenja, predstavniki sindikalnih organizacij vseh jugoslovanskih republik, obeh pokrajin, Zveze sindikatov Jugoslavije in avstrijskih ter italijanskih sindikatov.

Po uvodnem referatu Janeza Bärboriča o nalogah sindikatov v uresničevanju vodilne vloge delavskega razreda in govoru predsednika CK ZKS Franceta Popita, so delegati sprejeli predlog, da se kot priznanje za velike revolucionarne zasluge v boju za uresničevanje interesov delavskega razreda podeli zlati znak Zveze sindikatov Slovenije tovarišem Francu Leskošku-Luki, Mihi Marinku in Ivanu Mačku-Matiji, posebna delegacija pa naj počasti spomin na tragično preminulega partizanskega voditelja Franca Rozmana-Staneta.

Sledilo je poročilo republiškega sveta ZSS za čas med 7. občnim zborom in 8. kongresom, nakar so delegati nadaljevali delo v štirih komisijah: za nadaljnji razvoj samoupravljanja, za dohodek in njegovo delitev, za družbeni standard in socialno var-

nost, za organiziranost in razvoj sindikatov. Po končanem delu v komisijah je kongres sprejel skupno 17 sklepov o svojem bodočem delu in nov statutarni dogovor o organiziranosti in delovanju sindikatov in zveze sindikatov v socialistični republiki Sloveniji, ki je iz dotedanjih šestih sindikatov ponovno razširil število slovenskih sindikatov na devetnajst. Ob koncu kongresa so delegati izvolili republiški svet z 68 člani in nadzorni odbor z 19 člani. Za novega predsednika je bil izvoljen Janez Barborič, za generalno sekretarko republiškega sveta pa Ivanka Vrhovčak.

Vzdušje na kongresu in družbenopolitični položaj slovenskih sindikatov v tem obdobju najlepše označuje besedilo pozdravnega pisma, poslanega predsedniku republike tovarišu Titu, ki se glasi: »Danes se v delavskem Celju končuje naš sindi-

kalni kongres; to je bil po večmesečnih razpravah med delavci Slovenije sklepni dogovor o naših stališčih in nalogah za uveljavljanje samoupravnega položaja, odgovornosti in pravic delavcev.

V predkongresnih razpravah in sprejetih sklepih vnovič izpričujemo in potrjujemo odločnost, da dosledno uresničimo cilje naše nove ustave. Ocenili smo svoj samoupravni položaj danes in sprejeli sklepe o svojih nalogah za nadaljnji razvoj samoupravnih družbenoekonomskih odnosov. Kritični smo bili do pogojev, v katerih odločamo o ustvarjanju in razporejanju dohodka in opredelili svojo aktivnost, da bodo delavci imeli resnično in polno oblast v združenem delu.

Naš razvoj in življenje nikoli nista bila lahka. Toda strnjeni okrog zveze komunistov smo zmogli tudi težje naloge od teh, ki so sedaj pred nami. V

razvoju socialističnih samoupravnih odnosov in krepitvi solidarnosti in vzajemnosti je zagotovljeno, da bomo uspešni v vsakodnevni bitki za večje rezultate našega in skupnega dela. Samo na rezultate dela bomo uspešno razrešili probleme standarda delovnih ljudi in zagotovili svojo materialno in socialno varnost.

Obdobje priprav na sprejemanje nove ustave, kongresi zveze komunistov in naša lastna aktivnost v uresničevanju skupno dogovorjenih nalog so idejno, organizacijsko in akcijsko utrdili. Mladina in pripravljeni smo delati.

To smo ti hoteli sporočiti z željo, da skupaj teboj in z drugimi delavci Jugoslavije delujemo še boljše življenje jugoslovanske skupnosti naroda v narodnosti. (DE 10. november 1974. 44-XXXI).

Humoreska

Reafirmacija pozitivnih kvalit

Janko Špiček

Strokovna ekipa našega največjega akcijskega jedra, kamor so me neposredno delegirali iz baze, se je pri formuliranju dokumenta, v katerega je treba prigraditi programske ambicije, končno le dokopala do poglavja z delovnim naslovom: NEKATERE VREDNOTE SAMOUPRAVNEGA SOCIALIZMA. Zaradi uspešne obdelave nako-

sliši!

— Jaz bi stvar postavil celo bolj afirmativno, če se strinjate, povzame razpravo predsedujoči. — Rekel bi: treba je afirmirati nekatere pozitivne kvalitete samoupravnega socializma, če se strinjate. Se! Hvala! Sedaj pa, prosim, če pridete na dan s predlogi teh kvalit!

— Ena bi lahko bila delo in znanje kot glavno merilo in podlaga družbenoekonomskega položaja delovnih ljudi...

tisti otroci, kjer sta oba starša v dobri službi. Pa še za štipendijo prosijo...

— Tovariši, s takšnim nekonstruktivnim odnosom do problema enakih možnosti ne bomo pri izdelavi programskega dokumenta nikamor prišli. Takšne dileme naj se urejajo v vsakodnevni praksi, medtem ko smo mi dolžni trasirati globalna programska stališča. Kot rečeno torej! Ti pa, tovariš, raje bolje premisli, kar rečeš — smo vsi za

aloge, pred katero stojimo, in postali spet akcijsko zaskrbljeni. — Nič ne pomaga: tudi v to delo jabolko smo dolžni ugrizniti reče predano tovariš Tomaž, vodja ekipe. — Zato nikakor ne izgubljam časa! Se strinjate z mojno preambulo?

— Preberi jo na glas, da bomo vsi slišali, kako zveni! To predlagam zato, ker vem, da papir prebrane marsikaj, uho pa ne.

— Posluš torej! reče predsedujoči še kar avtoritativno in odločno: »Liberalen odnos od proizvodstva in uveljavljanja nosilcev delovnega razreda tujih ideologij, kot so tehnokratizem, malomeš-

ni potrošniška mentaliteta, so posledice določen odnos oblikovanja, uveljavljanja in spoštovanja družbenih vrednot samoupravnega socializma. Ab-

stilizirani so bili blagovno-tržni odnosi in denar kot edino merilo družbenega položaja posameznika. Ob takšnem pojmovanju so izgubljale vrednost mnoge že oblikovane vrednote samoupravnega socializma, ki jih je potrebno obnoviti.« To je vse, tovariši! Ima kdo kakšen spreminjalni predlog?

— Mene moti beseda »vrednote«, reče nekdo. — Preblizu je pa je »vrednost«, ob tej besedi denar in smo spet tam, kjer smo bili, to je pri fetišiziranju blagovno-tržnih odnosov.

— Kaj ko bi besedo »vrednote« zamenjali z besedo »kvalitete«, predlaga nekdo, tretji pa kakor za njim. — Tomaž, preberi na glas, da bomo slišali, kako se

— Ta je že znana! nejevoljno in v zboru zabruna vsa strokovna ekipa. — Imamo jo že v ustavi...

— Ne pa še v praksi! odločno pribije predsedujoči.

— Kaj pa komolčarji!? Kdor kam pride, pripelje s seboj svoje ljudi, a ti spet svoje ljudi in tako se veriga svetega Antona zlepa ne konča! Vsak vidi le sebe in svoje, za druge pa mu ni mar! Kar malo okrog poglejte pa boste videli, kako zelo koristno je, če se da v našem dokumentu toliko poudarka delu in znanju. Se strinjate?

Trmasto obmolčimo, ker vemo, da Tomaž vidi strahove tudi tam, kjer jih ni in pogosto pretirava. A svojo goni ure in ure, če ne popustimo. Škoda časa! In tako prikramamo.

— Druga pa bi bila: enake možnosti delovnih ljudi za pridobivanje znanja, nadaljuje Tomaž. Na kaj kaže v tej kvaliteti posebej opozoriti, tovariši?

— Opozoriti bi morali, da vsi otroci še vedno nimajo enakih možnosti za šolanje.

— To se uspešno ureja! je nekdo rezek. — Kolikor vem, vse kadrovske štipendije niti niso izkoriščene...

— Ja, rečem, ker se mestni otroci nočejo vezati, da bi jo lahko po diplomi bolje izbrali. Za delavske in kmečke pa te štipendije zaležejo komaj za stanovanje, a kje je še denar za hrano, obleko, knjige...

— Vsi vendar ne morejo študirati, dragi moj! Tega bi naša družba materialno nikoli ne mogla prenesti...

— Zato pa lahko študirajo

enake startne možnosti, ne?

Spet vsi trmasto molčimo, predsedujoči pa nas zadovoljno gleda in prikima. — Prav, pravi, potem gremo lahko naprej! Pravica do stanovanja... No, kaj bomo rekli, kako realizirati to pravico?

In pred nami se v razgovoru kopiči vse več pozitivnih kvalit; nikjer jim ni videti konca. Pa smo šele pri 76. strani trikilogramskega gradiva za javno razpravo.

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 34

DE	SPREMEN- LJIV ELEKTR. VPOR	ZENSKA JU DELA PRE- SKLASE	ZBIRKA PSALMOV	NEZMOŽ- NOST ZA DELO ALI GIBANJE	TORINO	RAJKO NAHTIGAL	ELEKTR. NABIT DELCI	GLAVONOŽ IZ MEZO- ZOLKA	SLAMNA- TA TORBA	JAPONSKI DRŽAVNIK (HIROBUH)	SPOMLA- DANSKA CVETICA	GOROUJE V INDIJI
POŠILJAVE VOT. VRETI- KONDOMOV												
SVETLO- MER												
VRSTA METALJA					ENOTA ZA MERENJE EL. MOČI		VRSTA DETELJE					
PREPRO- STO PLO- VILO						SEIDEL				RUDI VALENCIC BOLGARSKI KNJIŽEVNIK		
LJUBKOV. IME ZA OČETOV SESTRO						ANTON NOVAČAN	ZEN. IME VEČNOST					
ZAPORNIK									IGRALKA DAGOVER MANGAN			
ŽELEZN. TRAKCIJE					NEON DANSKI OTOK			RISAR MUSTER RESEVALNI ČOLN BRŠ				
SESTAVIL. R.N. APARAT ZA STEPANJE	HUMORIST ALEKSIČ APARAT ZA STEPANJE						NEMPISATEL (THOMAS) ... KING & COLE				KDOR DOČAKA STO LET	KRADLI- VEC, ZMIKAVT
PRIPRAVA ZA SEJANJE									MEDMETKI POZIVA KMIRI TONE PAVČEK			
TESLA NIKOLA		JAPONSKI MOJSTER LESOREZA (KITAGAWA)	BOLNIBAR- SKA RESEVAL NA SLUŽBA FLEMING					OGRAJA ITAL. RDE- SE VINO (KATA PISAVA)				
TOK, TULEC					TINE LOGAR PLOHA							
MESTO V NEPALU						JANKO KERSNIK ZORMAN IVO			ILJUSIN DRSALEC SCHENK		ITALIJ. FASISTIČNI ZUN. MI- NISTER	
PRISTAŠ ATANAZI- TANSKE VE- ROIZPOVEDI												
RAZBITJE, LOMLENJE			METALUR. DELAVEC MANIŠE NASELJE							TITAN PESNIK GRUDEN		
ETOS, ZNAČAJ						MARIB. SO- PRANISTKA DEBRATNA AMBULANTA						
ŽIVALSKA BOLEZEN ZARADI VOT- RA IKER										ANGL. BRINOVEC		
NERED, ZHEŠNJA- VA						SOSS			ORGAN VIDA			

Rešitve pošljite do 13. septembra 1978 na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST LJUBLJANA, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnici NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 34. Nagrade so: 200, 150 in 100 dinarjev.

Rešitve nagradne križanke št. 32

Streptomicin, predavalnica, ratine, akter, emisar, trakt, VO, OY, Lie, Onon, Waltari, DTR, Amon, med, nagon, tirada, Inari, scena, Kanin, Eak, KS, Isar, lata, laz, Romanov, Aral, Tamara, receptf, ral, itinerar, iva, Sejalec, vzor, Aja, ena, vaza.

Izzrebani reševalci nagradne križanke št. 32

1. nagrada 200 din: Miha Pirš, 61000 Ljubljana, Dolenjska 56; 2. nagrada 150 din: Jožko Ipa-vec, 65213 Kanal, Gregorčičeva 14; 3. nagrada 100 din: Zvonka Dremel, 61430 Hrastnik, Cesta Hermana Debelaka 16. Nagrade bomo poslali po pošti.

Humoreska

Žogobrc v sindikat!

Tig

Sindika je ondan srečal tovariš z republiškega odbora sindikata:

»Ravno prav, da te vidim. Nekaj smo se pogovarjali o močno komplicirani zadevi in vse bolj se nam je zdelo, da boš ravno ti pravi mojster za razrešitev.«

Sindik je do kraja razpotegnil ušesa, da ne bi preslišal kakšen pomemben šum, ker se mu je že nekajkrat primerilo, da je po takem ali podobnem uvodu padel v godljo, iz katere se je potem komaj še živ zvelkel na suho.

»Se zanimaš za nogomet?«
»Samo prvotligaški in medna-

rodni.«

»Saj sem rekel, da boš pravi! Več, nekaj razmišljamo, kako bi Olimpijine zeleno-bele žogobrcarje sindikalno organizirali. Tvoja naloga bi bila, da proučiš problem in ga po možnosti osvetliš z vseh strani. Nič ne bo škodilo, če bo sindikalna luč malo močnejša kot druge. Kaj meniš?«

Sindik se je sicer zdelo, da eno od miselnih koles cvili, vendar je bilo težko reči, katero:

»Praviš, nogometšev v sindikat? Si lahko predstavljaš, kakšne težave si bomo nakopali na glavo, če bodo še drugi delavci hoteli imeti tak sistem nagraje-

vanja, kot ga imajo oni. Če nič ne narediš, dobiš plačo in če se ti kaj po naključju posreči, dobiš premijo... In da sploh ne govorim o tem, kako moraš najprej drugega uničiti, če hočeš dobiti denar. To je roparski sistem in ne nagrajevanje po delu.«

»Ne, dragi Sindik, ne smeš razmišljati tako. Sicer pa, tvoja naloga naj ne bi bila sistem nagrajevanja nogometšev, temveč njihova sindikalna organiziranost.«

»In se res tako mudi?« je vprašal Sindik.

»Seveda se, če ne bodo fantje leteli iz prve lige!«

Zdaj se je v Sindiku dokončno

vse podrlo: »Kaj, sindikat in prva liga? Saj to vendar ne gre skupaj!«

»Naravnost morda res ne gre, vendar po ovinkih se da marsikaj razumeti... Ali si že slišal, da bi delavski razred pustil na cedilu kakšnega od svojih tozdrov? In — povezano s tem — kakšno svojo osnovno organizacijo? Hitro! Kar najhitreje boš moral napraviti svojo študijo, ker veš, da so v sindikatih lahko samo profesionalci, amaterji pa sodijo kvečjemu na šole.«

DE

Cerkljani se boje, da jih tudi novi most še ne bo kmalu povezal s svetom

Kako se lahko igramo »most, trden kakor skala, kost

Ivo Kuljaj
Ciril Brajer

Most med Cerknim in Želinom so postavili tik pred drugo svetovno vojno. Služil naj bi le nekaj mesecev, kot osnova za gradnjo novega, trdnega. Pa je prišla vojna in okupatorji so menda kmalu spoznali, da se našim minerjem ne izplača nastavljati ne vem kakšne »naložbe«. Provizorični most je tako ostal. Prišla je svoboda, obnova domovine — najkrajša in kolikor toliko znosna zveza Cerknega pa je ostala takšna, kakršno so zgradili za nekaj mesecev. Promet čez most je nekaj časa tekel normalno, sem ter tja so ga omejili, začasno zaprli, popravljali, krpali...

Junija letos so promet ponovno omejili na dve tona — se pravi, čezenj je lahko peljal osebni avto s štirimi krepkimi možakarji. Pred nedavnim so most zaprli tudi za osebni promet in celo za pešce. »Brv« je pač tako dotrajala, da je pristojne končno prisilila v korenit poseg. Cerkno je te dni dostopno čez Poljansko dolino. Če pa se odpelejš proti Idriji, do koder je bilo prej približno pol ure — no ja, poskusili smo in ne bomo več! Kakšno gospodarsko škodo bo ta odrezanost od sveta povzročila, je težko oceniti, precejšnja bo gotovo. Vsak dan je čez zdaj zaprti most peljalo 70 avtobusov rednih prog, partizansko bolnišnico Franjo je čezenj letno obiskalo kakih 50 tisoč turistov, pet avtobusov je vozilo v Cerkno delavce iz Idrije, Tolmina, Bukovega, Tribuše, Otaleža in drugih krajev. Posebni in redni avtobusi so vozili šolarje. Težki tovornjaki s prikolicami so štirikrat na

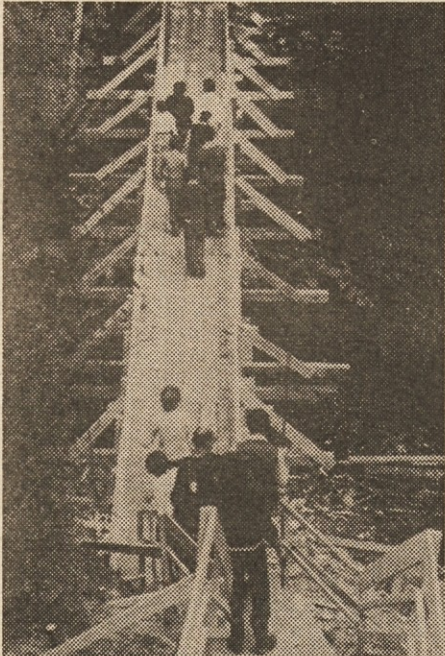
teden vozili izdelke cerkljanskih delovnih organizacij v Nemčijo, dva tovornjaka dvakrat na teden les iz Cerknega. V tem kraju veliko gradijo. Cement so vozili iz Anhovega, gramoz iz Posočja in Idrije...

Naj bo naštevavanja škodljivih posledic dovolj. Pogovarjali smo se tudi z ljudmi, ki so z velikimi zamudami hudo nezadovoljni. Tudi dve uri prej je treba vstati, če hočejo priti pravočasno na delo. Avtobus pripelje do mostu, potem morajo po zasilni brvi globoko v kotanji na drugo stran, kjer jih čaka drug avtobus — naj bi jih, pa morajo največkrat oni njega. Tudi po pol ure, so nam povedali.

Na mostu je zdaj živahno ves dan. Prišli smo proti večeru, a delovišče je vzbujalo upanje, da Cerkno ne bo več dolgo »bogu za hrbtom«. Nizke gradnje iz Maribora končujejo montažna dela, jeseniški Gradis pa skrbi za gradnjo. Drugi so povedali, da je od prvih odvisno, kdaj bo most odprt, prvi so zagotovili, da bodo čez teden dni končali, nakar so drugi znali povedati le še to, da bo most odprt pač takrat, ko bo čezenj stekel promet. Pa nas je le zanimalo, kdaj to bo in so nam slednjic le zaupali, da verjetno že v septembru — a le most, kajti že zdaj pričakujejo, da se bo zapletlo z odobritvijo geološkega zavoda in Zavoda za raziskavo materiala iz Ljubljane. Pravijo, da bo most v redu, dovozi nanj pa ne. Po takih odgovorih ne moremo zapisati, kdaj Cerkljanom ne bo treba več vstajati ob treh zjutraj, če se ne bodo hoteli pogajati z vestnimi vratarji v svojih delovnih organizacijah.

Teofik Jakupović, Gradisov delavec iz Prijedora: Trdo delamo, vsak dan po 12 ur. Most bo kmalu gotov, če se bo kje zapletlo, mi gotovo ne bomo krivi. (Na sliki v sredini.)

Malo dol pa čez pa spet malo gor

Most bo kmalu končan, lep bo in trden, to

Avtobus čaka potnike na cerkljanski strani — žal nemalokrat čakajo oni nanj.

Takole približno izgleda cesta proti Idriji — le bolj strma je, kot kaže slika

Saj, zgubiti se je težko in za rekreacijo je tudi skrbljivo

Kramp kot viza za poznanstvo

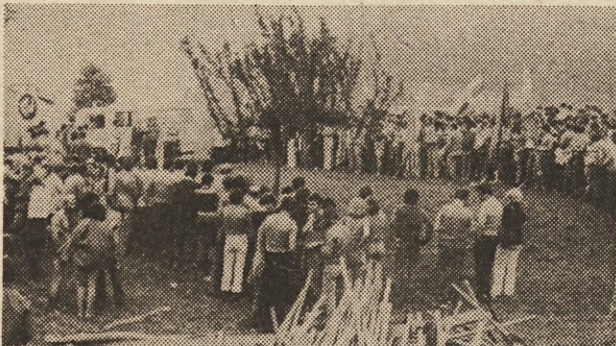
Tekst in slike J. Sever

Minulo soboto so brigadirji osmih akcij v Sloveniji spustili svoje zastave. Razšli so se po Jugoslaviji, se vrnili domov, obogatili z delom in spoznanji, ki so mnogo več, kot samo nova poznanstva.

O delu, življenju in mladostnem utripu mladih na delovnih akcijah smo v DE sproti poročali. V Sloveniji je bilo letos osem delovnih akcij, in sicer zvezne v Suhi krajini, na Kozjanskem in v Posočju ter republiške v Slovenskih goricah, na Goričkem in Prekmurju, v Kožbani, Brkinih in na Kobanskem.

Slovesnosti ob zaključkih mladinskih delovnih in tudi drugih podobnih akcij so tiste, ki ostanejo še dolgo v spominu. Brigadirjem na Kozjanskem bo ta zaključek ostal zagotovo še posebej v spominu. To pa zaradi mladine ljubljanskega Podjetja za avtomatizacijo prog, ki so že pred mesecem dni dali idejo, naj se mladi tega kolektiva pridružijo brigadirjem na Kozjanskem. O svoji pobudi so seznanili tudi sindikat in mlade v PTT. Na Kozjanskem so namreč brigadirji med drugim predstavljali tudi mednarodni koaksialni kabel, ki bo Kozjanskemu in svetu ob Sotli prinesel tudi boljše telefonsko zvezo. Ta kabel je na več mestih oviral gradnjo ceste pa tudi zamenjati ga je bilo treba.

Pobuda mladih v PAP je nalezela na širok odmev. Prve, pred tremi tedni organizirane akcije, se je udeležilo kar sto prostovoljcev. Naslednjo soboto še več, medtem ko se je zadnje udeležilo kar 306 delavcev slovenskih PTT

Niti hlad in dež nista zmotila slovesnosti ob koncu nadvse uspešne akcije na Žegru. Pozabljeni so bili žulji, pozabljen napor...

Spominski posnetek poštarjev iz Prekmurja, ki so s harmoniko in pesmijo končali svoje metre izkopa

podjetij, sto delavcev PAP in 30 delavcev pohodne enote iz Dola pri Ljubljani.

»Pripravljenost pomagati brigadirjem na Kozjanskem je tako rekoč spodbudila tudi nas v sindikatu,« navdušen pripoveduje IZIDOR SODJA, podpredsednik konference sindikata pri

PTT. »Pri pripravi te akcije smo predvidevali le udeležence bližnjih PTT podjetij. Zgodilo pa se je, da so na akcijo prišli tudi tisti iz najbolj oddaljenih. Vrh tega pa se je v soboto na Kozjansko pripeljalo ne sto petdeset, kot smo načrtovali, temveč kar 306 naših in delavcev PAP...«

Skupina delavcev uprave PTT se ni dala. Čeprav o kakšni sončni pripeki ni bilo mogoče govoriti, jih je večina izbrala »topless«

Poleg veselih in okroglih, ki so bile izrečene na račun žuljev, si skupina poštarjev iz Celja ogleduje še pridobljene diplome

»V pripravi na to solidarnostno akcijo smo naleteli na izredno razumevanje v sindikalnih in mladinskih organizacijah slovenskih PTT podjetij,« dodaja JURE VOLK, sekretar samoupravnih organov celjskega kolektiva PTT in eden izmed koordinatorjev akcije. »Že prvi

dve akciji naših delavcev in delavcev ljubljanskega PAP sta pokazali, da danes ni težko organizirati tovrstne akcije, če delavcem poveš, za kaj gre.«

Kozjansko še ni doživelo tolikšnega delovnega vrveža, kot je bilo to v soboto. Od Slivnice, približno deset kilometrov od Šent-

IZIDOR SODJA: »Poleg športnih srečanj takšne akcije najbolj poglobljajo vezi in tovarštvo. Ta akcija našega sindikata ni zadnja...«

jurja, do Zegra je odmeval pesem, smeh in odzvanjali krampi. Prva brigada je bila postavljena iz mladih obalnih območja, ki je sodila tudi najmlajše, saj je bila popredna starost brigadirjev 16 let. Takoraj so bili Mariborci, potem Papovci pa Gorenjci, Dolenjski, Prekmurci, Celjanci. Najstarejši brigadir je bil vsaj kor mož, ki je ovešen z venosivih las pri skoraj šestdesetletni enako vihtel lopato kot njegov sosed, v smeh odeta osemletna letnica iz Slovenske Bistric. Najmlajši »brigadir« pa je bil komaj šestletni fantič, ki je bil za svojim očetom iz Celja. Vmes so bili tudi prekaljeni brigadirji, udeleženci skoraj vsi dosedanjih zveznih akcij, direktorji, načelniki in celo STANKO LESNIKA, predsednik skupščine občine Šentjur, ki je s krampom in lopato na Žegru lepo pokazoval, da ne bo popuščal pri nobenim problemom Kozjanskega.

Pozno popoldne, ko so se planoti na Žegru vsi skupaj slovolili od letošnjih brigadirjev Kozjanskem, je še dolgo odmeval zvok harmonike in glasov, stotine grl v pesmi, da se drugo leto spet srečajo.

»Pri takšnih akcijah srečajo varše, ki jih drugače nikoli ne bi,« je razlagal starejši postar Dolenjskega. »To je več kot samo kopanje zemlje. Tu se srečal tovariše s Koroskega, Prekmurja in Gorenjske, smo to in ono, si potožili, pokritizirali kaj in se razšli. spoznanje bogatejši...«